TOPLUM

HAFTALIK SİYASİ [illegible] YORUM DERGİSİ

SAYI 57-18 MAYIS 1973

yılın anaları

AF BEKLEYEN ANALAR

HAKKIMIZI İSTERİZ!...

Bazı Cumhuriyet Halk Partili parlâmenterler «Seçmen yaşının 18'e indirilmesi» hususunda bir öneride bulundular. Ne yazık ki, Demokrasinin gereği olan bu öneri, egemen güçlerin bel bağladığı AP, DP ve CGP tarafından tepkiyle karşılandı ve red edildi. Böylece gençlik, doğacağı sırada öldürülmüş oldu. Garipçesine, ilkelcesine...

Amma bu susturuluş ancak bugün içindir. Biz gençlerin yaşı 18'de kalacak değil... Günler ilerledikçe yaşımız da ilerleyecek, 21'i aşacak ve irademizin tecellisiyle çıkarcılara o zaman hesap sorulacak. Zaman geçse de, karanlık günler, yerini aydınlığa terkedecektir.

Yapısı icabı gençlik; insanların ezilmesine, sömürülmesine, horlanmasına tahammül edemez. Gencin ideali; insanın insanca yaşamasıdır. Gençlik, şahsi çıkar peşinde koşanlarla aynı sepete konamaz. Gençlik, yapıcıdır, atılımcıdır, enerjiktir. Bu sebeple de tutuculuğa karşıdır. Herşeyi tartışmasını bilir ve özgürlük ister...

Demokrasinin sınıflar — arası bir rejim olduğu düşünülecek; bu sınıflar arasında gençlik kesiminin de varlığına inanılmalı. Gençlerin susturulmasıyla, yarınların karartıldığı birortamda demokrasi yoktur. Yarınların gerçekten parlak olmasından yana iseniz, demokratik haklardan biz gençleri de yararlandırın. Şayet buna yaklaşmıyorsanız, memleketin geleceğine kastettiğinizi unutmayınız. Demokratik kurallara göre gençler, memleket meselelerini öğrenmeli, yönetimde sesini duyurmalı ve geleceğe «bilen insan» olarak yönelmeli, yöneltilmelidir.

Fakat, bugün alınan kararlarla gençlik «bilen insan» değil «robotlaştırılmak» isteniyor. Hem bize hiçbir hak verilmesin, hem de bize 19 Mayıs Bayramlarında methiyeler düzülsün... Celiski dolu bir tutum değil mi bu? Biliyoruz, bu 19 Mayısta da gençlik üzerine çok konuşulacak, çok nâmeler düzülecek. Şayet o gazelhânlar gençlerden yana iseler, ellerindeki meclis çoğunluğu ile seçmen yaşını 18'e indirsinler. Bunu yapmazlarsa, o tatlı mesajlarla gençlerin kandırılacağı sanılmasın. Zira, yetkililer sermayenin çobanı olabilirler; fakat biz koyun değiliz ki onların kavalıyle uyuklayalım...

Seçmen olma hakkı bugün verilmezse, (doğa'nın gereği olarak) yarın alınacaktır. Bugün susturduğunuz gençler, işte o zaman daha gür sesle bağıracaklardır. Düşünün: Suskunluktan güçlü bir haykırış olabilir mi? Gençlerin yalnızlığından güçlü bir örgüt olabilir mi? Yaşadığımız şu deneylerden daha değerli bir kitap okudunuz mu hiç?... Gençlik bir kalem yayına benzemez mi? İsterseniz, bir yayı 1 cm. sıkıştırın. Parmağınızı oradan aldığınızda o yay 100 cm. fırlamaz mı? Yani genç insanı bir adım geri götürüş, yüz adım ilerletmeyi sağlar. Bugün ezilsek bile, yarın umuıluyuz...

Siz hiç tarih okumadınız mı? Mustafa Kemal'in Ulusal Egemenlik Mücadelesi 27 Mayıs devrimi ve 12 Mart hareketi insanların susturulmasından, hakların kısıtlanmasından doğmamış mıdır?... Bülbülleşen yetkilerimiz, gençlerin, işçi ve köylülerin desteğinin alınmadığı bir yerde, geleceğe yönelmenin çok zor olduğunu unutmasınlar.

Bugünün yöneticileri dünün gençleri değil miydi? Bugünün gençleri yarının yöneticileri olmayacak mı? Elbette ki olacak... Ve her Vahidettin'den sonra bir Mustafa Kemal doğacak. Gençleri güdükleştirmek isteyenler; unutulmasınki, Türkiye'nin geleceğini kurşunlama sevdasına kapılmışlardır.

Yaşasın, gençlerden yana çıkış yapan CHP'liler! Yaşasın, demokratik haklarının mücadelesini veren Atatürk'çü gençler!... Yaşasın ki; halkını da yaşatsın...

Yaşar ALTÜRK (Çarşamba)

*

ORDAYIZ

Biz halkçıyız her an halkı se-
veriz

Halkımız nerdeyse bizler or-
dayız

Fakiri zenginden üstün tutarız
Halkımız nerdeyse bizler or-
dayız

Bizim amacımız demokrasi
Bulunur fakire imkân çaresi
Zenginin cebinde çoktur lirası
Halkımız nerdeyse bizler or-
dayız

İçi nasırlanmış eller bizimdir
Açlıktan bükülen beller bizim-
dir

Döner koltuk deyi çullar bi-
zim dir

Halkımız nerdeyse bizler or-
dayız

Köylü işçi kardaş gözünüz
açın

Sizi sömürenden uzakça kaçın
Sizi sevenleri siz başa seçin
Halkımız nerdeyse bizler or-
dayız

Âşık Bayrami'yim çok şey bi-
lirim

Ölürsem de vatan için ölürüm
Vatan millet için canım veririm
Halkımız nerdeyse bizler or-
dayız

Erzurumlu

Aşık YAŞAR BAYRAM

*

Sayın TOPLUM Dergisi,

Geçici bir süre için aboneye ara vermek gereği hasıl oldu. Şimdiye değin zamanında elime geçen gerçekçi ve toplumcu derginizi zevkle, içtenlikle okudum

En zor koşullar altında bile gerçekleri savunmaktan yılmayan topluma başarılı yayın hayatı dilerim.

Dergimizi şimdilik bayiden de temin etmek kaydiyle, selam ve hürmetlerimi sunarım.

(Başkanlık emrinde bir öğrenmen)

CİLT: 3 SAYI: 57 18 MAYIS 1973

TOPLUMDA BU HAFTA
HABERLER / YORUMLAR

Kapak: Fahri Karagözoğlu

TOPLUM'DAN

Sevgili TOPLUM okuru,
Geçen hafta şiirden söz etmek isteğiyle oturmuştum makinenin başına. Masanın üstünde gazeteler duruyordu. Gazetelerin, aşağı yukarı hepsi de aynı lâfları tekrarlayan irili ufaklı başlıkları, beni, istemediğim hâlde ,politikadan söz etmeye sürükledi; şiir de bu haftaya kaldı. Keşke hep şiirden söz edebilsek.. İşte Hasan Hüseyin'den birkaç mısra :

«Gördüm toprağını o acı gülün
o kuş ancak o bahçelerde
nesini anlatayım ben özürlüğün
gün olur zincire vurulmaktır özgürlük
gün olur
göğsünü gere gere
ıslık çalmak caddede»

Şiirin ülkesi olur mu? Uzaklardan bir ses, ama erkek bir ses, Pablo Neruda söylüyor :

«Ölü, yiğit, gölge ve buz, ne varsa
Tohuma dururlar yeniden
Ve halk toprağa gömülü
Tohuma durur bir yerde
Buğday nasıl filizini sürer de
Çıkarsa toprağın üstüne
Güzelim kırmızı elleriyle
Sessizliği burgu gibi deler de
Biz halkız, yeniden doğarız ölümlerde.»

Devam edelim yeryüzünün en güzel işinden söz etmeğe. Bu da bir başkası :

«Bir tutam kır çiçeği
toprağın ve senin üstünde
şimdı taze genç ve diri
ama koparacak hoyrat eller
solacak hepsi de
senin solduğun gibı
güzel olsun diyemeyecekler yeryüzü
umudunu yitirmiş
güneşi yitirmiş,
yitirmiş yarını ve özgürlüğü
atılacaklar bir kenara
senin atıldığın gibi
Bir damla suyun özlemi
kavuracak incecik saplar
gözleri arkada gidecek
senin gittiğin gibi

Ülkü Arman

TOPLUM
cuma günleri yayınlanır haftalık siyasi haber ve yorum dergisi

GAMAYA Gazetecilik Yayın Limited Şirketi adına Sahibi ve Genel Yönetmeni :
Turhan ERKER
•
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü :
Abdullah Emre İleri

TEL : 18 07 59

YÖNETİM YERİ : Meşrutiyet Cad. Hatay Sok. 10/15 Bakanlıklar - Ankara
HABERLEŞME : Posta Kutusu 160 Ulus Ankara

TOPLUM Dergisinin bu sayısı, Başkent Matbaacılık tesislerinde dizilmiş ve basılmıştır. Klişeler Emek Klişecilik'te yapılmıştır.
Dağıtım : Hür Dağıtım

ABONE
6 aylık (26 sayı) 65 TL.
Yıllık (52 sayı) 125 TL.
Yurt dışı (uçak) 190 TL.
ABD (uçak) 310 TL.

TOPLUM

TÜRKİYE

Yılın annesi

Mutlu olanlar — acı çekenler
(Kapakdaki konu)

Geçtiğimiz haftanın ilk günleri, büyük kentlerimizde mağazaların çoğunun vitrinleri yeniden düzenlendi; vitrinlerini düzenlemeyenler de görünür bir yere, 13 Mayıs Pazar'ın **«Anneler Günü»** olduğunu hatırlatan pankartlar koydular. Yurdumuzda Anneler Günü'nün yerleşip tutulması için elinden gelen çabayı harcamış olan Hürriyet Gazetesi de bir hafta önceden yayına başladı: **«Anneler Günü geliyor, annenize hediye almayı unutmayın»**.

Tüketim ekonomisinin bir buluşu olan, Anneler Günü'nün hediyelerle kutlanmasını sağlama fikri, yurdumuzda da piyasanın hareketlenmesine yol açıyordu; bu yüzden, Anneler Günü'nde hediyeler verilmesinin geleneksel bir nitelik kazanması belli bir çevrenin işine gelmekteydi. Nitekim, radyo ve televizyonun da katkısıyla, Mayıs'ın ikinci pazarı hediyelerle anılan bir gün hâlini almıştı.

İşin hediye yönü, ekonomik zorlamalarla sağlanmıştı ama, anlamı bakımından Anneler Günü özel bir önem taşımaktaydı. Duygusal yanı ağır basan bu günde, çeşitli kadın kuruluşları da «Yılın Annesi» ni seçiyorlardı.

Geçtiğimiz pazar günü, Anneler Günü, seçim kütüklerinin sayım ve yazımı dolayısıyla konulan sokağa çıkma yasağı yüzünden, önceki yıllara oranla daha sönük geçti. Ama armağanlar bir gün önceden alınmış, anneler bir gün önceden ziyaret edilerek elleri öpülmüştü. «Yılın Annesi» olarak da her kuruluş kendine göre bir seçim yapmış ve pazar günü bu seçimlerin sonucu açıklanmıştı.

Ya bu anneler?

Anneler Günü bu yıl özel bir önem taşıyordu. Çocuklarından hediyeler alan, elleri öpülen yüzbinlerce anne vardı ama, binlerce anne de kendilerine hediye almak, elini öpmek olanağından yoksun bulunan çocuklarını, eşlerini düşünüp gözyaşı dökmekteydi.

Cezaevlerindeki binlerce, onbinlerce mahkûmun, tutuklunun annesi, ya da karısı, geçtiğimiz pazar gününü öbür annelerden çok farklı bir biçimde geçirdiler. Bütün annelerin sevinç içinde oldukları sırada, onlar ya cezaevlerinin, tutukevlerinin kapısında ziyaret için sıra bekliyor, ya da demir parmaklıklar arkasındaki çocuklarını, kocalarını düşünüp ağlıyorlardı. Üstelik, son günlerde haberler, affın gerçekleşmesinin uzayacağı, gerçekleşmesi hâlinde bile, bazı suçların af kapsamı dışında tutulacağı ihtimalini yaymaktaydı. Binlerce anne, içerdeki çocuklarını, ya da çocuklarının içerdeki babasını düşünerek, Anneler Günü'nü, anne olmanın zevkini tadamadan geçirdi, acı günlere bir yenisi eklendi.

ACILI ANA
Yılın anası

TOPLUM'a göre, yılın annesi, ceza ve tutukevlerindekilerin anneleri veya eşleridir. Genel affın çıkarılması onlara en güzel armağan olacaktır; oysa tam, Anneler Günü arefesinde af ihtimalinin de uzaklaştığı haberleri, onlara en büyük darbe olmuştur.

Gelecek «Anneler Günü»

TOPLUM, bu gerçeği düşünerek mahkum ve tutuklu annelerini, eşlerini biraz olsun teselli edebilmek, bitmez bir kinle affa karşı çıkanların yüreğini biraz olsun yumuşatabilmek amacıyla, mahkum ve tutukluların da gözyaşları içinde bekleyen aileleri bulunduğunu kamuoyuna hatırlatmak için bu seçimi yapmıştır.

Elbet, yürekleri unutulamıyacak acılarla dolu anneler de vardır ve bu annelerin acısını gidermek bir yana, azaltmak dahi olanak dışıdır. Ama, hiç olmazsa acıyı yaygınlaştırmadan, öbür annelere de daha fazla çektirmeden genel affı çıkarıp, yeni bir huzur dönemine girmek müm

Gördünüz mü!..

Oh! Dünya varmış... Neyse, bu en önemli sorunu da çözümledik. Hem demokratik düzen içinde, yani Parlamentoda çözümledik. «Bu parlamento, meselelerimize çözüm yolu bulamaz» diyenler ne yapacaklar bakalım?

Ama, ya çözümlenmeseydi? Bunu düşünmek bile felâket! Ne yapardık o zaman? Fakat Parlamentonun sorunları çözümleme yeteneğinden de kuşkuya düşmemek gerek; işte, bu en önemli sorunu bile çözümledi sonunda...

Meclis Başkanvekilliğine Sayın Nermin Neftçi'nin, başkanlık kürsüsüne çıktığı zaman giyeceği elbiseden söz ediyoruz. Şimdiye kadar başkanlar hep erkek oluyorlar; onlar da frak giyiyorlardı. Sayın Nermin Neftçi de kürsüye frakla çıkamazdı ya! Peki, ne giysin Neftçi? Günlük elbiseyle çıksa, erkek başkanvekillerinin frak giyip oturdukları koltuğa günlük elbiseyle çıkmak yakışık almaz. Tuvalet giyip çıksa, o zaman da her toplantıya bir tuvalet yaptırmak gerekecek, astarı yüzünden pahalıya gelecek...

En sonunda çare bulunmuş: Siyah tayyör ve papyon kravat.

Gördünüz mü, bütün sorunlarımıza nasıl çare bulunuyor!... Yeter ki, sorunların sahipleri iyiniyetli olsunlar ve sorunlarının üstüne ciddiyetle eğilsinler...

kündür.

TOPLUM, «Yılın Annesi» seçtiği mahkûm ve tutukluların annelerini, eşlerini, hiç olmazsa gelecek Anneler Günü'nü sevinç içinde kutlamaları dileğiyle, saygıyla selâmlar.

CHP

Olaylı bir gezi

Otobüs, yeni bir kasabaya girmek üzereydi. Karşıda kasabanın yıkık dökük ilk binaları görülmeğe başlamıştı. Asfalt yolun iki yanında, kuraklıktan sararmaya yüztutmuş ekin tarlaları uzanıyordu.

Burası, Afyon'un Bolvadin ilçesiydi.

Kasabaya doğru hızla yol almakta olan otobüs, bilinen yolcu otobüsleri tipinde değildi. Yolcuları da değişik insanlardı. Hele orta boylu, esmer ve siyah bıyıklı adamın haline hiçbir otobüste rastlamak imkânı yoktu. Esmer adam, ceketini çıkarmış, beyaz gömleğinin kollarını sıvamış; önündeki özel masada duran portatif daktilo makinasında üzerlerine birkaç kelimelik cümleler yazdığı küçük kâğıtları özenle üstüste yağıyordu. Otobüsün şoförü **«Bolvadin'e girmek üzereyiz!..»** dediğinde, esmer adam, işini bitirmiş insanların rahatlığı içinde önce kol düğmelerini ilikledi, sonra ceketini giydi, sonra da, yazdığı küçük kâğıtları siyah el çantasına yerleştirdi. Önündeki daktilo makinasına kılıfını geçirirken, öteki yolcular gibi başını pencereye doğru çevirmişti, dışarıyı seyrediyordu.

«Komünistler giremez!»

Otobüs artık, kasabanın ilk evlerini geçmeğe başlamıştı. Otobüstekilerin dikkatini, karşıdaki kerpiç duvarın üzerine yerleştirilmiş büyük boyda bir pankart çekti. Pankartın üzerinde, pek de düzgün olmayan yazılar görünüyor, uzak olduğu için rahatlıkla okunamıyordu. Nihayet okudular:

ECEVİT KONYA'DA KARŞILANIYOR: Olaylı ama başarılı bir gezi

«Bu şehre komünistler giremez!.»

Otobüs, bu pankartı geride bırakırken, esmer adam, başını penceреden içeriye çekti ve arkadaşlarına, gülerek, şöyle dedi.

«— Biz girdiğimize göre, demek ki komünist değiliz!»

İçerde bir kahkaha koptu.

Esmer adam, CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit, onun sözlerine kahkahalarla gülenler de gezisine katılan gazetecilerdi. O sabah erken saatlerde, CHP'nin seçim propagandası gezileri için özel olarak yaptırdığı otobüsle yola çıkmışlar, daha önce de yine Afyon'un Emirdağ ilçesine uğrayıp yorgunluk kahvesi içmişlerdi. Bolvadin bu gezinin hedefi değil, bir uğrağı idi. Kafile buradan Konya sınırına girecek, önce Akşehir ilçesinde konuşma yapılacak, daha sonra da il merkezine girilecekti. Ertesi gün Konya'nın birkaç ilçesine daha uğranıldıktan sonra Antalya'ya gidilecek ve böylece gezi programı tamamlanmış olacaktı.

«Emirdağı birbirine ulalı»

Ecevit, bu yerlere, geçen seçimler öncesinde de gelmişti. Fakat o zaman CHP'nin Genel Başkanı değil, Genel Sekreteri idi ve doğrusu söylemek gerekirse, hem Afyon ili içinde, hem de Konya'da — kendi deyimiyle — oldukça sıkıştırılmıştı. Biraz önce terkettikleri Emirdağ ilçesi ise CHP'ye en ters düşen kasabalardan biriydi. Bu kasaba halkı oldum olası CHP'ye ısınamamıştı.

Halk dalkavuklarının da büyük bir rahatlık içinde dile getirdikleri bu düşüncelerimi Atatürk'ten, Milli Mücadeleden, Ecevit'ten örnekler vererek doğrulamağa çalışmayacağım. Geçen hafta, bir köy kahvesinde dinlediğim bir tartışmayı buraya aktarmakla yetineceğim.

Yenilik düşmanlığı ve korkaklık değil gerçekçilik..

Aydınlığı yüzeyde, ülkücülüğü yüzeyde olanlar başarısızlıklarının özürünü halkın sırtına yüklerler. Halkın yeniliğe düşman olduğunu, ileriye doğru yürümekten korktuğunu söylerler.

Oysa halkın bu görünümü yeniliğe düşmanlığından, ya da yüreksizliğinden değildir; yalnız ve yalnız gerçekciliğindendir.

Yüzyılların tecrübesi ona, kendisine önderlik etmeye kalkışanların çoğunlukla yüreksiz ve çıkarcı kimseler olduğunu göstermiştir. Onun için Türk halkı, büyük bir ihtiyatkârlılıkla, önce, önüne düşenin ne olduğunu yoklar. Onun gerçekten imanlı, gerçekten yürekli olup olmadığını anlamaya çalışır. Kendisini sürükleyecek gücü var mı, yok mu diye bakar.

Bunun için de en doğru ve en sağlıklı sonucu alacak olan yöntem, karşı düşüncede olduğunu göstermektir, yüreksizmiş gibi davranmaktır.

Halk dalkavuklarının da büyük bir rahatlık içinde dile getirdikleri bu düşüncelerimi Atatürk'ten, Milli Mücadeleden, Ecevit'ten örnekler vererek doğrulamağa çalışmayacağım. Geçen hafta, bir köy kahvesinde dinlediğim bir tartışmayı buraya aktarmakla yetineceğim.

Hafta sonunda tesadüfen boş kalan bir - iki saatten yararlanarak, bir milletvekili arkadaşla Gölbaşı'na gitmiştik. Asfalt kenarındaki köy kahvelerinden birinde çay içelim dedik. Komşu masalardaki köylüler bizimle ilgilendiler. İlgilenilenlerden biri milletvekili olunca, konu da politika oldu. Şöyleşi yalınkat sürüp giderken, kahveye, cebinde Milli Mücadele diye bir gazete bulunan bir köylü girdi - Karşımızdaki masalardan birine oturdu. Konuşmalarımızla ilgilenmiyor, cebinden çıkardığı, teksir edilmiş bir metni büyük bir dikkatle inceliyor, bazı satırların altlarını çiziyordu. Bir ara başını kaldırdı, sapsarı bir yüz ve çok heyecanlı bir sesle .

— Beyim, dedi, bizim CHP'li Milletvekili arkadaşa. Halk Partisi anarşistleri de affediyormuş; bu, hiç iyi bir şey değil, çok kötü olur.

Köylünün, bir cebindeki gazeteye, bir de bu sözlerine bakıp —herhalde Milli Selâmet Partisinden bir yurttaşla karşı karşıyayızdır diye— hafta tatilini zehir etmemek için, *«CHP'nin, anarşistlerin filân affını istediği yok»* deyip, güzel bir *«vatan millet Sakarya»* nutku çekmek mümkündü.

Ama, milletvekili arkadaş bunu yeğlemedi. Kalktı, bütün anarşik olayları bir bir anlatarak, asıl nedenlerini, gençleri bu uçuruma kimlerin ittiğini, bir bir açıkladı, af düşüncesinin insancıl yanını, sosyal yararını, aile, rejim ve Devlet açısından ele alarak köylülerin gözleri önüne serdi.

Kahve, ağzına kadar dolmuştu. Dışarda oturanlar, önünden geçenler, hep içeriye girmişlerdi.

Başlangıçta, soruyu soran köylü gibi davranan ve homurdanan bu kalabalık artık yumuşamıştı, yer yer saplamalarla milletvekilini onaylıyorlardı.

Soruyu soran köylünün de yüzüne kan gelmişti. Milletvekili konuşmasını bitirdiği zaman, o, cebindeki Milli Mücadele adlı gazeteyi çıkararak :

— Biraz önce geçen bir arabadan vermişlerdi, dedi ve ekledi: Ben, Cumhuriyet okurum.

Artık onlar konuşuyordu. Söz bize düşmüyordu. Daha sonra, aralarındaki aydın görünüşlü bir gencin, o köyün yetiştirdiği bir ortaokul öğretmeni olduğunu öğrendik.

Amcalarının, dayılarının, yeğenlerinin, kardeşlerinin yanında anlattı çektiklerini. Anlattı Atatürk'çü öğretmenlerin başlarına gelenleri.

Kahveden, *«affın geneline karşı olan hangi milletmiş?»* diye düşünerek çıktık.

Milletvekili, soruyu böyle değil de, bir politika bezirgânı gibi cevaplasaydı, *«bu millet kesinlikle affa karşı»* diye düşünerek çıkacaktık kahveden.

Af ne bir yenilik hareketidir, ne de bir ilericilik hareketi. Sosyal huzurun sağlanması ve rejimin sağlığa kavuşması için önerilen, başvurulması gerekli küçük bir tedbirdir.

Türk halkı, bunda bile, bunu önerenlerin gücünü, içtenliğini öğrenmeden düşüncesini açığa vurmuyor. Çünkü hayalle uğraşamayacak kadar gerçeğin içinde yoğrulmuş, siyasal heveslere âlet ola ola kırılmış, dökülmüş. Artık kırılacak dökülecek yeri kalmamış!..

Size, gelecek yazımda *«bu halkla bir şey yapılmaz, bu halkı biryere götüremezsiniz»* diyen kaymakamın öyküsünü anlatacağım.

TURHAN ERKER

Buna karşılık AP'ye ve hele Menderes'e pek yakınlık gösterirlerdi. O kadar ki, 1957 seçimlerinin propagandası yapılırken, bir grup kimse Emirdağ'da Menderes'i yeşil bayraklarla karşılamışlardı.

Emirdağ, Ecevit'i bu defa eski yıllarda olduğu gibi soğuk karşılamadı, ama, aşırı bir sıcaklık gösterildiği de söylenemezdi. CHP Genel Başkanı bundan bile memnun olmuştu; yol boyunca, Bolvadin'de yapacağı konuşmanın ana hatlarını not ederken, yanındaki gazeteci arkadaşlarına bunu belirten sözler söylüyordu.

Ecevit, Bolvadin'de..

Bolvadin'deki konuşmanın pek rahat geçmiyeceği daha kasabaya girerken anlaşılmıştı. Duvarlara bir takım pankartlar asanlar herhalde konuşma sırasında pek rahat durmayacaklar, varlıklarını hissettirmeye çalışacaklardı. Nitekim, öyle oldu. Ecevit, konuşmasını yapmak için kasabanın meydanında hazırlanmış kürsüye çıktığı zaman, kala balığın arasına girmiş birkaç kişinin önce yuhalamaya kalkıştıkları, sonra da kürsünün etrafında toplanarak yüksek sesle bir takım sorular yönelttikleri görüldü.

Ecevit, gezisinin tatsız bir olayla başlamasını istemediği için kendisini yuhalayanlara karşı tepki göstermedi, dinleyicilerin tepki göstermelerine de izin vermedi. Onlara şöyle seslendi:

«— Önce dinleyin, sonra ne yapmak istiyorsanız yapın!.»

CHP Genel Başkanı, taşkınlıklar yatışınca konuşmasına başlad ve daha çok af konusu üzerinde durarak şunları söyledi:

«— Gazetelerde okuyorsunuz, 12 Mart'tan önce Mahir Kaynak adında bir üniversite hocası, gençlerin, aydınların arasına giriyor. Onları suç işlemeye teşvik ediyor. Sokaklara döküyor, ihtilâle teşvik ediyor. Kim bu Mahir Kaynak? Devletin üniversiteye, gençlerin arasına soktuğu kışkırtıcı bir ajan. Kimin zamanında sokulmuş? AP iktidarı zamanında.. Bizim CHP olarak, veremiyeceğimiz hiçbir hesap yoktur. Ama, bizden hesap sormaya kalkışanlar, hesap vermekten kaçınıyorlar. Biz, af kanununu bir yana bırakmaya hazırız. Aslında anarşistlerin svunucusu değiliz. Ama, AP ve CGP'nin yöneticileri 12 Mart öncesinin hesabını versinler. Kendileri milletten af diler hale gelinceye kadar teklifimizi bekletmeye hazırız. Ülkemizde barış istiyoruz. Ama silâh tehditleri, özgürlük kısıtlamaları içinde bir barış istemiyoruz. Geçmişin kardeş kavgalarını bir yana bırakalım, birbirimizi severek barışa ulaşalım. Affı bunun için istiyoruz.»

Hesap soranlar

Bülent Ecevit, konuşmasına devam edemedi. Çünkü, kürsüsünün etrafında toplanmış olan bir takım kimselerin sorularını iyi anlamak ve cevabını vermek istiyordu. Bunlardan biri şöyle diyordu:

«— Anarşistleri neden savunuyorsunuz? Af teklifini onları kurtarmak için yapmadınız mı?»

Ecevit, bu soruya şu karşılığı verdi:

«— CHP içinde, ben dahil, her hangi birimizin anarşistlerle en küçük bir ilişkimiz olsaydı, bu sıkıyönetimli dönemde bize nefes aldırırlar mıydı? Üzerimize pertavsızla eğildiler. Fakat, bir tek CHP'liye toz konduramadılar. Toz kondurabilecek birkaç CHP'li vardı içimizde. Mahkeme huzuruna çıkabilecek ve müşkül durumda kalabilecek birkaç CHP'li vardı aramızda. Onlar bugün aramızda yok. Onlar bugün Hükümetin bir kanadını meydana getiren partinin içinde. Bir Orhan Kabibay cuntasından bahsediliyor, sıkıyönetim mahkemelerinin dosyalarında. Orhan Kabibay, Hükümetin bir kanadı olan yöneticiler arasında. Götürebilirler mi mahkemenin huzuruna, götürmüyorlar...»

CHP Genel Başkanı bu sorunun cevabını verir vermez, bir başka ses yükseldi. O da şöyle diyordu:

«— Daimî devrimden neyi kastediyorsunuz? Fidel Castro da iktidara geldikten sonra bu sözleri söylemeye başlamış bir komünisttir.»

Ecevit, bu sözlere karşılık olarak şu cevabı verdi:

«— Castro, seçimle işbaşına gelmedi, ihtilâlle geldi. Ben ihtilâli reddediyorum. Halk oy verdiği zaman iktidara geleceğim. Ve halkın verdiği iktidara sahip olacağım.»

Bir başkasının derdi de Phantom uçaklarıydı. Şöyle diyordu:

«— Phantom uçaklarıyla ilgili bir demeç verdiniz. Bu demecinizde Türk - Yunan dostluğunu övdünüz. Türkler Trakya'da ezilirken Yunan dostluğunu neden savundunuz?»

«— Ben Yunanlıları, Yunan dostluğunu övmedim. Ben barışı savundum.»

Kimdi bu adamlar ve toplantının sükûnet içinde geçmesinden sorumlu hükümet temsilcileri neden bunlara engel olmuyorlardı? Aslında bu, önümüzdeki seçimlerin hangi koşullar altında geçmeye aday olduğunun bir işareti idi. Bugün Bolvadin'de, yarın bir başka yerde, öbür gün daha başka bir yerde ve böylece seçim propagandası bir baskı altına alınmak isteniyordu. Bu adamları kimler harekete geçiriyor

Hem suçlu, hem güçlü ...

İhsan Topaloğlu, geçen gün yaptığı basın toplantısında şöyle diyordu :

«— AP'liler, altı yıllık iktidarları döneminde yüzlerine gözlerine bulaştırdıkları enerji politikasının bütün sorumluluğunu, öyle görünüyor ki, şimdi 12 Marttan sonra altı ay Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı yaptığım için, benim üzerime yıkmak istemektedirler. Şayet AP'liler, Parlamentoda sahip oldukları çoğunluğun arkasına sığınmazlarsa, Yüce Divan önünde kimlerin, nasıl hesap vereceğini ve neticede kimlerin suçlu olacağını hep birlikte göreceğiz. Hesap vermek mevkiinde olanların hesap sormağa kalkmaları, akıl almaz bir cüretkârlıktır.»

Aman, sayın Topaloğlu, «hem şuçlu, hem güçlü» sözü çok eskilerden kalmadır. Hesap verme mevkiinde olanların hesap sormağa kalkmamaları için, güçsüz suçsuzların sayısının suçlu güçlülerin sayısından çok olduğu ortamın yaratılması gerek.

Nerde o günler!

Asayiş berkemal!

13 Mayıs pazar günü bütün Türkiye'de herkes evindeydi. Sokaklar boş, caddeler boş, alanlar boş, işyerleri boş, çarşılar—pazarlar bomboştu. Türkiye sanki, büyük bir hava saldırısı nedeniyle sığınaklara kaçışmıştı.

Görevliler geldiler, 14 Ekim seçimlerine kimlerin katılabileceğini yazıp gittiler.

Keşke Devletin çok parası olsa da, hiç kimse evinden çıkmasa, yese, içse ve yatsa! Asayiş nasıl berkemal olurdu, değil mi?
Hadi, bir fıkra anlatalım size :

İkinci Dünya Savaşının ünlü mareşallerinden Mareşal Mongomeri'nin şoförünü arkadaşları sıkıştırıp dururlarmış :
— Sen bilirsin arkadaş: Savaş nezaman bitecek?
— Nerden bileyim ben?

Bu sorulardan artık iyice bıkkınlık getiren şoför, arkadaşlarından kurtulmak için,
— Mareşal bu hususta fikrini söyleyince, hemen gelip size bildireceğim, demiş.

Birkaç gün sonra da soluk soluğa girmiş, gazinoya ve arkadaşlarına,

— Tamam, demiş, nihayet söyledi Mareşal!
Arkadaşları, merakla toplanmışlar başına :
— Ne dedi? Nezaman bitiyormuş?
— Bana sordu: Ne fikirdesin oğlum, acaba savaş nezaman bitecek? dedi.

du, soruları kimler hazırlayıp ellerine veriyordu? Bu soruların cevabı açıklığa kavuşmadıkça, önümüzdeki seçim çalışmalarının huzur içinde ve sükunetle yapılacağı kolay kolay söylenemezdi.

Olaylar ve olacaklar

Bolvadin'de meydana gelen bu olay üzerine CHP Genel Sekreteri O. Eyüboğlu, ertesi gün Ankara'da bir açıklama yaptı. Bu açıklamaya göre, Eyüboğlu, Partinin bütün il kademelerine bir genelge göndermiş, Ecevit'i Bolvadin'de konuşturmak istemeyenlerin ve olay çıkarmak niyeti taşıyanların 11 kişilik bir komando grupu olduklarını bildirmişti. Genel Sekretere göre, bunların amacı, olaylar yaratıp seçimleri erteleyebilmenin bir provası idi. CHP teşkilâtı bunlara hiç bir karşılık vermemeli, böylece amaçlarını gerçekleştirmelerine yardımcı olmamalı idi.

Ama bu mesele, Genel Sekreterin, Parti örgütüne genelge yayınlayıp uyarmasıyla kapanacak cinsten bir mesele değildi. Bu, parlâmentoya getirilmeli, seçimlerin güvenliği açısından değerlendirilmeli, Hükümetin bu tip olayları önlemek için ne gibi tedbirler aldığı veya almayı düşündüğü sorulmalı ve devamlı olarak takipçiliği yapılmalıydı. Çünkü bu olay, seçimlerin sonucunu etkileyebilecek ölçüde bir girişimin provası gibi görünüyordu. CHP'nin, böyle bir olayı sadece kendi örgütüne genelge yayınlayarak kapatması, bunun sorumluluğuna bir ölçüde kendisinin de katılması demekti.

Ne var ki, olay üzerinde ne Genel Merkez, ne Parlâmento Grupu, ne de bizzat olayı yaşamış olan Genel Başkan Ecevit yeterince ve gerektiği ölçüde durmuştu. Bunun sonucu olarak, bir takım gruplar yüz bulup şımarırlarsa, himaye görerek pervasızlığı artırırlarsa, bunun zararını çekecekler arasında CHP'nin de bulunacağında kuşku yoktu.

Asıl sorumlu nerede?

CHP Genel Sekreterinin Genel Başkanın bir yurt gezisi sırasında mâruz kaldığı böylesine bir olayı Parti örgütüne duyurması ve onları kışkırtmalara kapılmamaları yolunda uyarması elbette gerekli ve yerinde bir davranıştı; ama, bu olayın, meselâ İçişleri Bakanını ilgilendiren hiç mi bir yönü yoktu? Neden, sanki bunun sorumlusu CHP örgütü imiş gibi, genelge ona hitaben yayınlanıyordu da, Hükümetin bu konuda dikkati bile çekilmek gereği duyulmuyordu? Hükümet, önümüzdeki seçim kampanyasını huzur içinde ve sükûnetle yaptırma gücünü göstermiyecekse ve muhalefet, Hükümette böyle bir gücün var olup olmadığını anlamaya çalışmayacaksa, bütün bu hazırlıkların, çabaların, gezilerin anlamı ne idi?

CHP Parlâmento grupları, haklı olarak, Meclislere birçok konu getirmişlerdi. Bunlar arasında çok kimsenin dikkatini çekmiyecek konular da yer alıyordu. Hergün en az on tane soru önergesi veren bir Parti Grupunun, böylesi bir olay karşısında susmasının seçmen vatandaş üzerinde bırakacağı etki hiç mi dikkate alınmıyordu?

Akşehir konuşması

Ecevit'in, Bolvadin'den ayrıldıktan sonra uğradığı ilk yerde bu olayı bir mesele haline getirmesi bekleniyordu. Fakat, belki de Ankara'ya döndükten ve bazı danışmalarda bulunduktan sonra bu konuyu ele almayı düşündüğü içindir ki, Bolvadin'den sonraki ilk durak olan Akşehir'de bu olaya tek kelime ile bile temas etmedi. Ecevit, Akşehir'de şöyle dedi:

«— Türkiye'de bir süredir iktidarı elinde tutan siyasal güçler, tüketim eğilimlerini artırırken, üretimi kısırlaştıran, yatırımları aksatan ve halkı yoksullaştıran bir tutum izlemektedirler.

Bu tutum, sosyal adalete aykırılığı ve ekonomik gelişmeye zararı bir yana, temelden tutarsızdır. Çünkü, üretim kısırlaşır ve halk yoksullaşırken tüketim de bir ölçünün üstünde artırılamaz ve devletin kayırdığı tüketim sanayii ancak aşırı teşvik tedbirleriyle ayakta tutulabilir. Nitekim öyle olmaktadır ve bu adaletsizliğinin yanı sıra kaynak israfından başka bir sonuç vermemektedir.

AP ile CGP, bu tutarsız ve adaletsiz politikanın başlıca sözcülerinden biri haline gelen Sayın Naim Talû'nun başbakanlığını sağlamışlardır. Öyle anlaşılıyor ki, bu politikayı, sakıncalarının açıkça ortaya çıkmış olmasına rağmen, devam ettir

meye kararlıdırlar. Başbakan Naim Talû ne düşündüğünü, ne yapacağını açık açık söylüyor.

Sayın Başbakana göre, tarımsal ürünlerin fiyatlarını düşük düzeyde, büyük sanayiinin kârlarını i se yüksek rdüzeyde tutmak gerekli dir. Sayın Başbakan son günlerde verdiği bir demeçte, fiyat hareketle ri hızlanınca yatırımların amortismanının çabuklaşacağını, sevinilecek bir şey olarak söylemiştir. Bunun anlamı şudur: Büyük sanayici ler ve tüccarlar mallarını ne kadar pahalıya satarlarsa, işe yatırdıkları parayı o kadar çabuk çıkarırlar, o kadar çabuk ve kolay kâr ederler. Bunu istemek, halkın sırtından bir avuç insanını aşırı ve kolay kazanç sağlamasını açıktan teşvik etmektir.

Fakat bu arada halkın ezilmesi ne karşı hiç bir tedbir ileri sürülmemektedir.

Sayın Başbakan'a göre, ürünlerin fiyatları düşük tutulmalıdır; bu arada tarımda kullanılan ve maliyeti etkileyen girdiler ucuz sağlanmak suretiyle köylünün fazla ezilmesi önlenmelidir. Sayın Başbakanın söylediği bu. Fakat gerçekte olan, şudur: Hem tarım ürünlerinin fiyatları düşük tutulmaktadır, hem de tarımda kullanılan girdilerin fiyatları alabildiğine yükselmektedir. Gerçi bazılarının resmî fiyatlarında ki yükseliş o kadar belirgin değildir; fakat bunlar da yeterince bulunamadığı ve karaborsaya düştüğü veya aracılar elinden geçtiği için köylüye çok pahalıya mal olmaktadır.»

Durmadan artan fiyatlar

CHP Genel Başkanına göre, 12 Mart'tan sonra fiyatlar, bizzat Başbakanın söylediğine göre 1971'de yüzde 233, 1972'de yüzde 144,6 oranında artmıştı. Bu yıl fiyat artışlarının yüzde 8'i aşmamasının sağlanacağı söyleniyordu. Oysa bu yılın ilk üç ayında artışlarının resmî rakamlardan daha da fazla olduğuna şüphe yoktu. Yılın ilk üç ayında yüzde 6,3 oranında yükselen fiyatların yıl sonuna kadar yüzde 15'in altında tutulabilmesi beklenemezdi.

Ecevit, konuşmasına şöyle devam etti:

«— Bugün iktidarı ellerinde bulunduran siyasal güçlerin ekonomik sosyal anlayışlarıyla köylüyü gitgide ezilmekten kurtarma olanağı yok

olayların içinden

Hoca Nasrettin'i bilir misiniz?

MEHDİ ZIT

— Ankara'ya ne zaman geldin?.

— Bu sabah.

— Kaç gün kalacaksın?.

— Akşama dönüyorum.

— Ne o yahu, ateş almaya mı geldin?.

— Hayır, para.

— Ankara'da bir gün bile kalmıyacağına göre, o beş tane koca bavul ne oluyor?.

— Para alacağız dedik ya..

— Demek o bavulları parayla dolduracaksın..?

— Tabii. Elimde taşıyamam ya o kadar parayı.

— Nereden alıyorsun bu kadar çok parayı?.

— Teşvik tedbirlerinden.

— O da ne demek?. Seni neye teşvik ediyorlar bu parayla?.

— Sanayi kurmaya.

— Anlat şunu yahu!.

— Bak, dinle!. Bu memleket neyle kalkınır?

— Sanayileşerek.

— Tamam.. Peki sanayi neyle kurulur?.

— Parayla.

— Yani, sermayeyle.

— Evet.

— Peki sermaye nerde bulunur?.

— Sermayedarda.

— Hadi yahu, deli misin?. Sermayedarda sermaye ne arar? Hem bizde sermayedarın sermayesi olsa, sanayiye mi yatırır? Götürüp bankaya koyar ve çıtır çıtır faizini alıp yer. Hem belki ikramiye filan da çıkar.

— Eee..?

— Demek ki, sermayesi olmıyan sermayedara, önce sermaye bulacağız.

— Bu ne biçim sermayedar be?. Sermayesiz sermayedar olur mu?. Atsız süvari gibi birşey bu.

— Bizim memlekette olur.

— Neden?.

— Kapitalsiz, kapitalizme özendik de ondan

— Peki, sonra..?

— İşte onun için biz, sermayesiz sermayedara, sermayedar değil de «Müteşebbis» deriz.

— Ne demek o?.

— Kendi cebinden peş para koymadan para kazanmaya çıkmış, açıkgöz demektir.

— Çok var mı bunlardan?.

— Dolu.. Ben de Müteşebbisim.

— Şimdi anladım. Demek buraya, «sanayi kuracağım» diyerek Devlet'ten para almaya geldin? Şimdilik buna teşebbüs ediyorsun..?

— Tamam.

— Şimdilik Müteşebbissin. Devlet'ten parayı alınca da «sermaye sahibi» olacaksın.

— İyi bildin.

— Sonra da o para ile sanayi kurup, memleketi kalkındıracaksın..?

— Bir dakika!.. Önce kendimi, sonra memleketi kalkındıracağım. Şimdi anladın mı?.

— Anladım ama, sen, Nasrettin Hoca'yı bilir misin?...

tur. Piyasada tüccar, buğdayı şimdi den 135-140 kuruştan satıyor. Devletin, buğday taban fiyatını bu düzeye çıkarabileceği çok şüphelidir. Kaldı ki, çıkarabilse bile, köylünün satın alma gücü, geçim düzeyi, bir kaç yıl öncesinin gerisinde kalacaktır.

Köylü için kurtuluş yolu, köylünün kalkınmasını, millî kalkınma nın temel şartı sayan bir siyasal iktidarı kendi oylarıyla gerçekleştirmesidir. Aracıdan, tefeciden önce, aşırı ve kolay kâra alışmış büyük iş adamından önce köylüyü düşünen bir kredi politikası, bir pazarlama politikası izlenirse, küçük ve dar gelirli çiftçinin örgütlenmesi ve daha verimli tarım işletmeciliğine geçmesi sağlanırsa, tarımda maliyeti etkileyen girdilerin, araç ve gereçlerin, aracılar eliyle değil, doğrudan doğruya devlet eliyle veya üretici kooperatifleri eliyle ithali ve dağıtımı sağlanırsa, köylü o zaman ezilmekten kurtulur, hakkı olan refaha kısa zamanda kavuşur.

CHP, halktan alacağı yetkiyle iktidara geldiğinde ,bunları sağlayabileceğine güvenmektedir. CHP'nin halkçı iktidarında kalkınma, köylüden başlayacaktır. Köylü kalkındıkça ekonomi canlanacak, iç pazar genişleyecek ve Türkiye, yalnız tarımda değil, sanayide de daha hızlı kalkınabilecektir.

Kalkınmanın temel unsurlarından olan dövizi, Türkiye'ye sağlayan en başta köylüdür. Çünkü, dövizimizin başlıca kaynakları köylünün tarımsal ürünleridir ve dışarıya giden ve çoğu köylü olan işçilerimizin yurda yolladıkları tasarruflardır. Köylünün sağladığı dövizle ve köylünün yarattığı kaynakla köylüyü ezen bir devlet politikası, sosyal adalete de, insanlığa da, dengeli ve sıhhatli gelişmeye de aykırıdır.

Kadın ve Gençlik Kolları

Ecevit gezisini tamamladığı sırada, CHP Kadın ve Gençlik Kolları Ankara il örgütleri de kongrelerini yapmışlar ve basına bir bildiri vermişlerdi. Bu ortak bildiride şöyle deniliyordu:

«— İl Kadın Kolu ve Gençlik Kolu örgütlerimizin genel kurullarının 14 Mayıs 1973 günü oluşu, bize, hem bir görevi yerine getirmek, hem de sayın genel başkanımız Bülent Ecevit'in partimize genel başkan oluşunun 1. yıldönümünü kutlama olanağını vermiştir. 14 Mayıs 1973 günü, partimiz içinde halkçı - devrimci kavganın başarıya ulaştığı ve demokratik sol düşüncenin kurultay kararı ile onaylandığı gündür. Bugün CHP'nin daha halkçı, daha devrimci olacağı ileri günlerin başlangıcıdır.

1 — Türkiye'de egemen güçler ve onların temsilcileri gençliğin oy verme hakkına karşı çıkmışlardır. Aynı zamanda 13 Mayıs 1973.de 21 yaşını doldurmayan, fakat 14 Ekim 1973'de dolduracak olan 800 bin gencin oy hakkı yasa dışı önlenmektedir. Bu güçler, öteden beri bilindiği gibi, demokratik toplum düzeninin yerleşmesinden, demokrasinin yaygınlaşmasından kaygı duymaktadırlar.

2 — Geçen yıl, gerici unsurların, Kadın ve Gençlik Kollarının kaldırılması konusundaki girişimleri başarıya ulaşmış olsaydı, yasa teklifi parlâmentodan çıksaydı, Türk demokrasisi daha kısır, daha etkisiz olacaktı. CHP'nin kadın ve gençlik kolları örgütlerinin demokratik haklarını ortadan kaldırma girişimlerinde bulunanlara 1973 genel seçimlerinde gerekli ders verilecektir.

Demokratik hayattan bizi uzaklaştırmak isteyen gerici unsurların siyasal hayatlarının son bulmasını sağlamak bizim ödevimiz olacaktır.

3 — Siyasi hayatımız ülkemizin değişen ve gelişen sosyal yapısında da yeni bir noktaya varmıştır. Bu nokta iki temel çizgide kendini göstermektedir. CHP dışındaki tüm siyasi partiler, örgütlenmiş sermaye güçleri, aracı - tefeci, büyük toprak ağaları ve bunların tüm iç ve dış müttefikleri sağda yer almışlardır. 1973 genel seçimlerinde tüm olanaklarıyla karşımızda olacaklar, CHP ile mücadele edeceklerdir. Türkiye' de bugün oluşturdukları antidemokratik çerçevenin içinde seçim sonrası elde edecekleri güçle sürdürülmesinin uğraşını vereceklerdir. Özgürlüğü ve demokrasiyi kendi anladıkları biçimde tanımlayacaklar ve kendi çıkarlarına dokunulmayacak sınırlar içersinde uygulayacaklardır.

Düzenin çıkar bağları ile ilişkisi olmayan Gençlik ve Kadın Kollarımızın örgüt ve üyeleri bu mücadelede en ön safta yer alacaktır. Bu mücadelenin ne denli önemli bir görev olduğunu biliyoruz. Koşullarımızın tümünü ona göre düzenledik, mücadelemiz halkımızla omuz omuza olacaktır. Tek dayanağımız halkımızın devrimci gücü ve bilinci olacaktır.

4 — CHP Kadın ve Gençlik Kolları örgütlerinin katı ve doğmatik düşüncelerle hiçbir bağlantısı yoktur. Demokratik sola inanıyoruz. Kurmak istediğimiz yeni toplumun düzeninin temeli demokratik olacaktır. Aynı zamanda, toplumumuzun yapısı, sömürüden arınmış, toplu çalışma esasları üzerine oturtulmuş ve tam toplumsal dayanışma ilkesine dayanan halkçı bir biçim alacaktır.

Amacımız, Türkiye'nin sorunlarına somut olarak bakmak, bilimsel yöntemin ışığında Türkiye sorunlarını doğru saptamak, Türk halkına sevgi ve saygı ile varmaktır.

5 — Türkiye'de demokrasinin kökleşmesi ve yaygınlaşmasından kaygı duyan bir takım çevreler eyleme geçmişlerdir. 12 Mart gecesinde sokakta kullandıkları, ara rejimde görevlerine muhbir olarak devam ettirdikleri faşist unsurları bu kez de seçim dönemine girdiğimiz bu günkü ortamda sayın Genel Başkanımıza ve Partimize, sokakta kargaşa ortamını yaratabilmek için saldırıya geçirtmişlerdir.

Dün olduğu gibi bugün de bu faşist unsurları egemen güçler ve onların etkili örgütleri, demokratik düzeni ortadan kaldırmak için kullanmaktadırlar. Demokratik düzen için CHP olarak, CHP'nin Kadın ve Gençlik Kolları olarak yapmıyacağımız, yapamıyacağımız fedakârlık yoktur. Fakat, bu üç buçuk faşiste özgürlüğümüzü ve domokratik haklarımızı teslim etme yüreksizliğini de göstermiyeceğiz.

Türk halkının, özlemini duyduğu özgürlük içinde demokratik yöntemlerle idareye ulaşmasını hiç bir güç tezgâhladığı oyunlarla engelleyemiyecektir. Herkesin bilmesini isteriz, biz, bu faşist unsurların arkasındaki güçleri çok iyi biliyor ve tanıyoruz. Mücadelemiz suni olarak ortaya sürülen unsurlarla değil, perde arkasında olan, onları besleyip büyüten, koruyup sokağa salanlarla olacaktır.»

Askerî Yargıtay

Prof. Alacakaptan'ın tahliyesi

Geçtiğimiz Salı akşamı Mamak'taki Askerî Cezaevinin önünde bekleyenler, bir ara, heyecanla «İşte çıkıyor» diye bağırdılar. Bunu kucaklaşmalar izledi: Ankara Sıkıyönetim 1 Numaralı Askerî Mahkemesince, Anayasa'yı ihlâl ve Askerî mahkeme heyetine hakaret suçlarından 6 yıl 3 ay 25 gün hapis cezasına mahkûm edilmiş olan Prof. Uğur Alacakaptan, Askerî Yargıtay'ın, kararı esastan bozması üzerine, tahliye edilmişti.

Askerî Yargıtay, ayrıca, 5 yıl 10 ay hapis cezasına mahkûm edilmiş bulunan asistan Uğur Mumcu hakkındaki kararı da esastan bozmuş ve Mumcu'nun da tahliyesine karar vermişti. Ancak, Askerî makamlar tutuklandığı sırada iki aylık Yedeksubay Okulu öğrencisi olan Mumcu'nun askerlik görevine er olarak devam etmesine ve atandığı Patnos'daki birliğine «adamlı» olarak gönderilmesine karar verdiklerinden, Mumcu, tahliyesinden sonra Askerî makamlara teslim edildi.

Askerî Yargıtay 4. Ceza Dairesi, Alacakaptan ve Mumcu ile birlikte dört sanık hakkında daha karar vermişti. Karar şöyleydi :

■ **Prof Uğur Alacakaptan :** Anayasayı tağyir, tebdil ve ilgaya cebren teşebbüs fiiline iştirak ile askeri mahkemeye hakaret suçu sabit görülmeyerek bozulmuş, Basın Kanunu'na muhalif hareketini sabit görmüş, ancak bu hükmü de 647 Sayılı Kanunun uygulanması yönünden bozmuştur.

■ **Asistan Uğur Mumcu:** Anayasayı tağyir ve tebdil veya ilgaya cebren teşebbüs iştiraki sabit görülmeyerek hakkında verilen hüküm bozulmuş, ancak, Devrim Gazetesi'ndeki bir serî fıkralarından ötürü Basın Kanunu muvacehesinde, askerî savcılıkça takibata geçilip geçilmiyeceği kararlaştırılmıştır.

■ **Doç. Mukbil Özyörük:** Hakkında verilen beraat kararı yerinde bulunarak onanmıştır.

■ **Öğrenci İsmet Tufan Yazıcı ve Raif Çakır :** Haklarındaki hüküm Dev - Genç diye anılan diğer bir dava ile birleştirilmek üzere usulden bozulmuştur.

■ **Gazeteci Mehmet Ali Kışlalı :** Basın Yasasına aykırı hareketi sabit görülerek, hakkında verilen karar onanmıştır.

■ Askerî Yargıtay 4. Ceza Dairesi bu arada, Prof Uğur Alacakaptan ile Asistan Uğur Mumcu'nun tutukluluk hallerinin kaldırılmasına ve tahliyelerine karar vermiştir.

Danıştay

Nereden nereye!..

Danıştay Başkanı Prof. İsmail Hakkı Ülgen, Danıştay'ın kuruluşunun 105'inci yıldönümü münasebetiyle düzenlenen törende yaptığı konuşmada, Anayasada yapılan son değişiklikle meydana gelen durumu bütün açıklığı ile ortaya koydu; bu yüzden, geçen hafta dikkatler, Prof. Ülgen üzerinde toplandı.

Tören, Danıştay salonunda düzenlenmişti. Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'le birlikte Başbakan, bazı bakanlar ve öğretim üyeleri de yapılan konuşmaları dikkatle izlediler.

Prof. Ülgen, Danıştay'ın çalışmalarını ve özellikle yasama ve yürütme organları ile olan ilişkilerini belirtti, Danıştay'ın, anayasal göre vi icabı ilgilendiği memleket ve devlet meseleleri üzerinde görüşlerini açıkladı.

Danıştay Başkanı şöyle dedi:

«— Danıştay'ımızın kuruluşuna örnek olarak alınan Fransız Danıştay'ı, bir yasal görev olarak, idarî ve yargısal bölümlerinin faaliyeti hakkında her yıl hükümetçe bir rapor hazırlar ve başkanı eliyle cumhurbaşkanına sunar. Bu rapor, Danıştay'ca hükümetin dikkatine sunulmak istenen yasal, düzenleyici, ya da idarî reformları önerir. Gerektiğinde, idarî yargı kararlarının uygulanmasında rastlanan güçlüklere de raporda işaret edilir.

Ancak, bu konuşmamda, daha ziyade ve özellikle son yıllarda yargı yerleri ve bilhassa Danıştay'ımızın yargısal fonksiyonu hakkında resmî beyanlara ve yargı yetkisini kısıtlama teşebbüslerine maalesef konu olan ve kamuoyunda da oluşturulmaya çalışılan olumsuz beyan ve davranışlara değinmek istiyorum.»

Yüzyıllık kurum

Prof. İsmail Hakkı Ülgen'e göre; anayasal görevini en güç şartlar altında dahi Anayasaya, kanuna, hukuk ve vicdanî kanaatlerine göre yerine getirmeye çalışan bu yüzyıllık kurum, kendisine yönelti len olumsuz beyan ve davranışları, görevliler nezdinde, yâni hükümet ve parlamento ile yaptığı temas ve çabalar dışında kamuoyun da karşılamayı, cevaplandırmayı, kendisini savunmayı, yüksek yargı yeri olmanın vekâr ve haysiyetine uygun görmemişti. Ülgen, bu konuşmasında da tutumunu değiştirmiyecekti. Yalnız, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının kurduğu **«demokratik hukuk devleti»** düzeni içerisinde Devletimizin bugününün ve yarınının faydasına olarak, yargı yetkisinin durumunu ve tutumunu, Cumhuriyetimizin temel dayanağı olan bu kuvvetin örselenmesine ve kamuoyunda manevî güven ve saygısının zayıflatılması na çalışılmasının sakıncalarını ana hatlarıyla belirtmeye çalışacaktı.

Bunları şöyle anlattı:

«— Bunun için, idarî rejimi kabul etmiş hür ve demokratik Batı ülkelerinde olduğu gibi, Türkiye Cumhuriyetinde de Danıştay'ın anayasal yerini ve görevini kemalince saptamak ve anlamak gerekir.

Uğrunda asırlarca kanlı mücadeleler yapılan **'vatandaşların hürriyet ve eşitliği ilkesi'** Osmanlı İmparatorluğunda da etkisini göstermiş ve Batıya yaklaşma yolunda yapılan ıslahat hareketleri arasın da en önemlisi devlet idaresindeki yetkilerin saptırılmasını önlemek amacıyla idareyi yargı denetimine tabi tutan müesseselerin kurulması olmuştur.»

Atatürk ve Danıştay

Danıştay Başkanı, konuşmasın

da, Danıştay'ın nasıl kurulduğunu ve Atatürk'ün bu kuruluşa nasıl büyük önem verdiğini anlattı, sözü günümüze getirerek şöyle dedi:

«— İdare edenlerin yaptıkları işlem ve eylemlerin, en hüsnüniyetli bir ifade ile, daima doğru, kanunî ve yerinde olduğu kanı ve eğiliminde olmalarını ve yargısal denetim sonucunda kendilerine ters düşen kararların hoş karşılanmamasını bir dereceye kadar anlamak kabildir. Fakat, asırların tecrübeleri sonunda 1961 Anayasası fikirlerinin bu derece incelip yükseldiği, fert hukukunun, fert hürriyetlerinin bütün dünyada teminat altına alındığı bir devrede, bu teminatın ana dayanağını teşkil eden yargı müesseselerine ve kararlarına sahip çıkmak yerine, devletin bu temel kuvvetini ve binnetice devleti zaafa düşürecek ve anayasa ilkelerine tamamiyle ters düşecek teşebbüslere **'devleti, idareyi güçlendireceğiz'** düşüncesine dayanılarak girişilmesini anlamak ve tasvip etmek mümkün değildir.

İdare esasen güçlüdür. Demokrasilerde sosyal devlet ilkesine paralel olarak yürütmenin fazla güç kazanması, parlamentoların zayıflamakta olması, demokrasinin temeli demek olan denge esasını bozma istidadını göstermiş olmakla büyük bir sakınca olarak meydana çıkmış ve demokratik bünyeyi haiz batı devletlerinde bugün hukukçuları en ziyade meşgul eden önemli bir konu olmuştur. Bu dengenin bozulması ve özellikle bu iki kuvvetin birleşerek tek kuvvet haline gelmesi durumlarından duyulan endişe karşısında, dengenin yeniden tesisini veya devamını sağlamak bakımından yargı kuvveti tek dayanak olarak görülmekte, dünya hukukçuları devlet dengesini koruyacak yegâne kuvvetin yalnızca yargı organları olduğunu belirtmektedir.

İleri ve demokratik batı memleketlerinde olduğu gibi, anayasamız gereğince, üç kuvvete, yâni yasama, yürütme ve yargı kuvvetlerine dayanan devletimizde de bu kuvvetler arasındaki dengeyi titizlikle muhafaza etmek gerekir. Dengenin bozulması toplum hayatını huzursuzluğa ve patlamalara götürür. Demokrasinin bünyesi icabı yasama ve yürütme güçlerinin üçüncü kuvvete, yâni yargı erkine karşı çıkmaları suretiyle yargı kuvvetini tahribe, devletin üçüncü ayağını aksak hale getirmeye müncer olacak teşebbüslere girişmelerini önlemek hepimizin görevidir. Aksi halde, yargı erkinin kontrolünden azâde kalacak olan yürütme kuvveti, her çeşit işlemi istediği gibi yapabilme iktidarına malik olarak **'keyfî idare'** sistemine imkân verilmiş olur.»

Yargı yolunun kapatılması

Prof. Ülgen'e göre, idarî yargı yetkisinin kısıtlanması veya bazı haller için de olsa kaldırılması düşüncesi demokratik hukuk devleti ilkesiyle ve anayasamızın başlangıç kısmı, ikinci ve yedinci maddeleri hükümleri ve temel prensipleri ile asla bağdaşamaz. Gerçekten, anayasamızın temel hükümleri karşısında yargısal denetimin gerçek şekilde cereyanı olanağını kısıtlamak, sonuçta, kişi hak ve hürriyetlerinin özüne dokunulmuş olmak gibi bir halin doğmasına imkân verir. Daha açık bir ifade ile, yargı yolunun bir ölçüde kapatılması, kişilerin haklarını kemaliyle kullanmalarını engellemiş olur ki, bu halin Anayasanın 11'inci maddesinde öngörülen **'temel hakların özüne dokunulamıyacağı ilkesi'** ne de aykırı düşeceği açıktır.

Danıştay Başkanı, konuşmasına şöyle devam etti:

«— Dikkat buyurulursa, bu kabil davranışlar, esasında üstün gücü bulunan yürütmenin bu gücü gereği gibi kullanamadığı ve toplumun huzursuz hale gelip sarsıntılar geçirdiği devrelerde görülür ve kusur, idare dışındaki kuruluşlarda aranır ve onların yetkileri kısıtlanmaya çalışılır. Bunun taze örneğini 1950 ile 1960 yılı arasındaki devrede de gördük. Danıştayı karşısına alan veya karşısında gören iktidar, idareyi güçlüğe soktuğu sanılan bazı haller için **'Danıştay'a başvurulamaz, Danıştay'a dava açılamaz'** diye birçok kanunlara maddeler koydu. Netice ne oldu? Toplumun giderek artan huzursuzluğu, diğer birçok nedenlerle birlikte, 27 Mayıs ihtilâline yol açtı ve sonuçta 1961 anayasasına idarî yargı yetkisinin kanunlarla dahi önlenmesini ve kısıtlanmasını men eden **'İdarenin hiçbir eylem ve işlemi, hiçbir halde, yargı mercilerinin denetimi dışında bırakılamaz'** şeklindeki 114'üncü madde hükmü kondu.

12 Mart Muhtırasından bu yana, dava dosyalarındaki belgeler incelenmeden slogan halinde söylenen ve Danıştay'ımızı ithama vesile teşkil eden beş-on karar ve birkaç memur işi bahane edilerek girişilen ve üzüntü ile karşıladığımız teşebbüslerin ilki, o zamanki hükümet başkanı ve diğer yetkililerle yaptığımız görüşmeler sonucunda, çok şükür ki idare hukuku ilkelerine uygun bir biçimde ve idarî yargının ana temelini bozmayacak nitelikte sonuçlandı ve 114'üncü madde, **'İdarenin her türlü eylem ve işlemine karşı yargı yolu açıktır. Yargı yetkisi, yürütme görevinin kanunlarda gösterilen şekil ve esaslara uygun olarak yerine getirilmesini sınırlayacak tarzda kullanılamaz. İdari eylem ve işlem niteliğinde yargı kararı verilemez'** şeklinde değiştirildi..

Görülüyor ki, bu değişik maddenin ilk fıkrası **'yargı denetimi'** deyimini **'yargı yolu'** deyimi ile ifadelendirmek suretiyle esas hükümde bir anlam değişikliği yapmamakta, yargı yolunu yine tümü ile açık bırakmakta, yargı yetkisini kısıtlayıcı bir hüküm getirmediği gibi, buna imkân vermeyen bir anlam da taşımaktadır.

Maddeye ilâve edilen ikinci fıkra hükmünün anlam ve kapsamına gelince; bu hüküm doktrinde ve Danıştay uygulamasında mevcut olmakla beraber, şimdiye kadar Anayasada ve kanunlarda açıkça ifade edilmemiş olan bir ilkeyi Anayasa metnine dahil etmektir. Bu ilke, yargı organının yetkisinin de kanunlarla sınırlı bulunduğu, Anayasanın ve kanunların çizdiği yetki sınırlarını aşarak, yürütme organının yetkilerine tecavüz edemiyeceği ilkesidir. Bu ilkenin tabiî sonuçları, Anayasanın altıncı maddesinin koyduğu esas veçhile yürütme görevinin kanunlar çerçevesinde yerine getirilmesinin yargı yetkisiyle sınırlandırılamıyacağıdır. Esas itibariyle bu hüküm idare hukukunda, idarî yargıda mevcut durumu açıklığa kavuşturmayı, i-

darenin yargı karşısındaki istiklâli olup, yeni bir hüküm niteliğinde değildir. Yani yargı denetimi yetkisini kısıtlayıcı bir anlam taşıma yan, ancak bu yetkinin sınırını gösteren bir direktif hükmüdür.»

Danıştay Başkanına göre, Anayasada yapılan bu değişikliğin henüz mürekkebi kurumadan, kanunların ve Danıştay içtihatlarının alacağı yön belirlenmeden, bundan önceki hükümet zamanında yapılan ve hayretle izlenen ikinci teşebbüs ise gerek Anayasa ve gerekse Büyük Millet Meclisi'nde bulunan özel kanun tasarısına konulmaya çalışılan yargı yetkisini kısıtlamaya mâtuf hükümler yönünden, parlamenterlerin üstün anlayışı ile akim kalmıştır. Dünya demokrasilerinin de merakla izlediği bu sonuç dolayısıyla hukuk devletinin faydasına ve Danıştay adına ilgililere teşekkür etmek bir borç haline gelmiştir.

Prof. Faruk Erem'in konuşması

Kutlama töreninde, Türkiye Barolar Birliği Başkanı Prof. Dr. Faruk Erem de ilginç bir konuşma yaptı. Erem, sözlerine şöyle başladı:

«— Anayasamız Türk devletini **'Sosyal hukuk devleti'** olarak tanımlar. Danıştay'ımız, hukuk devletinin gerçekten kurulması bakımından büyük bir sınav geçirmiş ve bunu kazanmıştır.

Cumhuriyetin ilânından itibaren derece derece yürütmede hukuk devleti fikri yerleşmiş ise bunda Danıştay'ın payı büyüktür. Bazı dönemlerde ve çeşitli nedenlerle yürütmenin kendini âdeta kanun öncesi kabul eden davranışlarını önlemekte Danıştay başarılı olmuştur.

Cumhuriyet döneminde Danıştay'ın yeri bir özellik gösterir. Yüksek İdare Mahkemelerinin görülmeye başladığı tarih 150 yıl kadar evvele gider. Danıştay'ımızın ömrü de 100 yılı aşmıştır. Cumhuriyet dönemine kadar Danıştay'ımız önemli bir yargısal yetkiye sahip olamadı. Daha ziyade bir danışma organı halinde süregelen Danıştay'a 1924 anayasası ile **'İdari ihtilâfları rüyet ve halletmek'** yetkisi tanınmıştı. Bu dönemden itibaren idari davaların gittikçe yoğunlaşan bir hızla arttığı görüldü. Danıştay'ımız gerçek niteliğini 1961 Anayasası ile kazandı. 1924 Anayasası Danıştay'ı daha ziyade yürütme yanında görüyor, onu yürütme bölümünde kabul ediyordu. 1961 Anayasası Danıştay'a yargı bölümünde ve yüksek mahkemeler arasında yer verdi. Bu, çok önemli bir değişikliktir. 1961'den bu yana Danıştay'ımız yerini daha çok doldurabildi.»

Yürütme ve yargı denetimi

Prof. Erem, konuşmasına şöyle devam etti:

«— Yürütmenin yargı denetimi dışında kalamıyacağı yolundaki kuralın büyük anlamı vardır. Demokrasilerde Danıştay'ın yerini belirtmekte bu kural en iyi göstergedir. Yürütmenin yargı denetimi dışında kalamıyacağı kuralı ile devlet, fertlere şunu açıklamak istemiştir: Devletin tasarrufları da dava edilebilir. Çağımızda devlet pek kudretli kuruluştur. Böylece kendine karşı dava hakkını ilân etmek zorunda değildi. O halde bunu ilân etmiş olmasının bir nedeni bulunmak gerekir. Devlet, dava edilmezlik ayrıcalığından feragat etmiştir. Bunun insanlık doktrini açısından derin anlamını kabul etmek gerekir. Bu yönden yürütmenin yargı denetimi dışında kalmasını istemeyen devletin, bu çağına uygun feragatına ters düşen ve yargı denetimi alanını sınırlamak eğiliminde bulunan yasama ve yürütmeden gelen tasarruflar demokratik devlet gerçeğine aykırı düşer.

Bu tür davranışların isabetsizliğini bir başka açıdan da ele almak olanağı vardır: Devlet, kendisinin de dava edilebileceğini kabul etmekle ahlâki bir davranış içinde dir. Devlet **'kendiliğinden hak alma'** yolunu seçmemek suretiyle hukukun üstünlüğüne hem saygısını göstermiş, hem de fertlere örnek olmak istemiştir. Devlet bile hakkını kabul ettirmekte adaletten kaçmamak yolunu benimsemişse, yürütmenin yargı denetimi dışında kalamıyacağı kuralı daha büyük anlam kazanır. O halde, yargı denetimini şeklen mevcut, fiilen tesirsiz kılacak yasama ve yürütme tasarrufları demokratik devlet gerçeği ne uygun düşemiyecektir.»

Demokrasinin esası

Prof. Erem'e göre, demokrasinin esası üç kuvvetin ayrılığıdır. Üç kuvvetin ayrılığı kabul edilince Danıştay'ın hukuk devletindeki yeri kendiliğinden ortaya çıkar. En ilkel diyebileceğimiz anlayış, kanunu yapan kuvvetle onu uygulayan kuvvet arasında, yani yasama ile yürütme arasında, bir üçüncü kuvvete yer vermiyen anlayıştır. Bütün kuvvetlerin aynı elde toplanmasından sonraya rastlayan yasama — yürütme ayırımı, yeterli olamamış, yasama — uygulama — yargılama ayırımına ulaşılmıştır. Kanunu yapmakla, kanunu uygulamak aynı şeyler değildir. Eğer **«hâkim»** yoksa, kanun da yok demektir. Yürütmeye karşı hâkime gidilemiyen bir ülkede, uygulanan metne kanun denemez. O halde yargı, hukuk devletinin şartıdır. Eğer hâkim olmazsa, yürütme, kanunilik görünümü altında, fakat kanundan başka bir şeyi, dilediği şekilde uygular. Bu suretle yürütme, yasamanın yerine geçmiş olur. O halde, idari yargının görevlerinden en önemlisi, yasama ile yürütmeyi ayrı tutabilmek ve hatta birbirlerine karşı onların varlığını korumaktır. Danıştay'ın önemini ve görevini bu açıdan değerlendirmek ve kabul etmek lâzımdır.

Danıştayın yeri

Prof. Faruk Erem şöyle dedi.

«— Danıştay'ın hukuk devletindeki yeri yalnız biraz önce değindiğimiz ilkelerle, yeteri kadar açıklanamaz. Yürütmenin, bazı haklı nedenlerle **'idarede takdir yetkisi'** ni kullanmasında zorunluk vardır. Yürütmeden takdir yetkisini alırsak, yürütme kötürümleşir. Sakat takdir yetkisi olağanüstü sakıncaların tehdidi altındadır. Bunların başında keyfilik gelir. O halde, yürütme, keyfilik ı içinde olmadığını toplumа kanıtlamak durumundadır. Bunun şimdiye kadar bulunabilen tek çaresi, yürütmenin Danıştay'da dava edilebilir olmasıdır. O halde yürütme, muhtaç olduğu takdir yetkisini muhafaza etmek istiyorsa, idari yargıyı zedelememek zorundadır. İdari yargıya rıza göstermek, özellikle yürütmenin durdurulması kararlarına saygılı olmak, sadece yürütmenin lehinedir.

Usul hukukunda **'Yargı Birliği'** eski deyimi ile **'Vahdeti kaza'**, fertler için bir güvence sayılır. Fakat, bu kavram sadece Adliye mahkemelerinin bulunabileceği anlamına gel

mez. Bir kuruluşa **'mahkeme'** diyebilmek için gerekli bağımsızlık ve teminat sağlanmış olmak şartı ile Adliye mahkemeleri dışında mahkeme kurulabilir. Zira, ihtisas mahkemeleri bir ihtiyacı karşılar. Yargı birliğinin bozulması, ihtisas mahkemeleri görüntüsü altında, özel mahkemeler yaratılması ile vücut bulur. Bir ihtisas mahkemesi mevcut iken, aynı görevi yapacak ikinci bir mahkemenin kurulması, esaslara aykırıdır. Bu nedenle, Danıştay'ın görevine girecek işler arasında olması pek tabiî bulunan konuların, onun yetkisi dışında bırakılmasını doğru bulmuyoruz.»

Güvenlik mahkemeleri

Tasarı hazırlandı

Adalet Bakanı Hayri Mumcuoğlu, haftanın başında düzenlediği basın toplantısında, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kuruluşuna ilişkin hükümet tasarısının hazırlandığını ve Parlamentoya sevkedildiğini açıklıyor, **«bu tasarının amacı, memlekette huzuru sağlamaktır»** diyordu.

Bir ülkede huzurun sağlanması ne bir Adalet Bakanının basın toplantısı düzenlemesiyle, ne de bir mahkemenin kuruluş tasarısının hazırlanmasıyla mümkün olabilir. Devlet Güvenlik Mahkemelerinin ülkeye ne sağlayacağı ise ancak bu tasarının kanunlaşmasından ve uygulanmaya başlamasından sonra belli olacaktır.

Tasarının dikkati çeken bir yönü, Devlet Güvenlik mahkemelerinin birer **«İstiklâl Mahkemesi»** niteliğine bürünmesini engelleyici hükümleri kapsamış bulunması ve bu niteliğiyle politikacılar ve hukukçular arasında geniş çapta bir tartışma konusu olmamasıdır.

Tasarıya göre, Devlet Güvenlik Mahkemeleri, Devletin ülkesi ve milletiyle bütünlüğü, hür demokratik düzen ve nitelikleri Anayasada belirtilen cumhuriyet aleyhine işlenen ve doğrudan doğruya devlet güvenliğini ilgilendiren suçlara bakmakla görevli olacaktır?. Ancak, sıkıyönetim ve savaş haline ilişkin hükümler saklı tutulmuştur.

Mahkemelerin kuruluşu

Devlet Güvenlik Mahkemelerinin, hangi illerde, ne kadar sayıda kurulacağına ve bu mahkemelerin ilk uruluşta yargı çevrelerinin tayinine Adalet Bakanının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca karar verilecektir. Mahkemelerin yargı çevrelerinin değiştirilmesi veya bu mahkemelerden bazılarının kaldırılması gerektiği zaman, bu durum, Yüksek Hâkimler Kurulu'nun görüşü alınmak suretiyle Bakanlar Kurulunca gerçekleştirilecektir. Aynı yargı çevresi içinde birden fazla Güvenlik Mahkemesi kurulduğu takdirde bunlar numaralandırılacaktır.

Bir başkan, iki yargıç ve iki askerî yargıçtan oluşacak her mahkemenin biri yargıç, biri askerî yargıç olmak üzere iki yedek üyesiyle savcısı ve yeteri kadar savcı yardımcısı bulunacaktır.

Mahkemelerin başkanları ile iki asıl ve bir yedek üyeleri, birinci sınıfa ayrılmış yargıçlar arasından, iki asıl ve bir yedek üyeleri, birinci sınıfa ayrılmış askerî yargıçlar arasından, savcısı, birinci sınıfa ayrılmış savcılar arasından ve yardımcıları da cumhuriyet savcıları ile askerî yargıçlar arasından atanacaktır.

Devlet Güvenlik Mahkemesi başkanlığı, üyeliği, yedek üyeliği, savcılığı ve savcı yardımcılığı atamalarında, Bakanlar Kurulunca her boş yer için bir misli aday gösterilecek, bu adaylar arasından mahkeme yargıçlarının atanması Yüksek Hâkimler Kurulunca, savcı ve yardımcılarının atanmaları Yüksek Savcılar Kurulunca, askerî yargıç ve savcıların atanmaları ise özel kanunlarında gösterilen usule göre yapılacaktır. Yargıçlar bu makkemede üç yıl süreyle görev yapabilecekler, görevleri sonunda yeniden atanabileceklerdir. Mahkemelerin bütün üyeleri, görev süreleri içinde yüksek mahkemelere seçilme hali ayrık olmak üzere, başka yer veya göreve atanamıyacaklar, bu süre içinde görevlerde herhangi bir sebeple boşalma olduğu takdirde yerlerine onbeş gün içinde yeni üyeler getirilecektir. Bakanlar Kurulu, onbeş günlük sürenin ilk on günü içinde adaylarını tesbit edecek, sonraki beş gün içinde de atama yapılacaktır.

Devlet Güvenlik Mahkemeleri Başkanlarının kanunî sebeplerle görevleri başında bulunamamaları halinde, başkanlık görevi, üye yargıçların en kıdemlisi tarafından yerine getirilecektir.

Hangi suçlara bakacak?

Devlet Güvenlik Mahkemelerinin görevine giren suçlar şöyle belirlenmiştir:

1 — Türk Ceza Kanunu'nun 125 ile 141'inci maddelerinde, 146 ile 157'nci maddelerinde, 161'inci maddesinde, 163'üncü maddesinin bir, iki ve üçüncü fıkralarında ve 168, 169, 172 nci maddelerinde yazılı suçlar,

2 — Devletin ülkesi ve milleti ile bütünlüğü, hür demokratik düzen ve nitelikleri Anaya'da belirtilen cumhuriyet aleyhine işledikleri ve doğrudan doğruya devlet güvenliğini ilgilendirdikleri takdirde; Türk Ceza Kanunu'nun 142, 143, 144, 145, 158, 159 ve 162'nci maddelerinde ve 163'üncü maddesinin dört, beş ve ve altıncı fıkralarında ve 164, 165, 166, 174, 179, 180, 188'inci maddelerinde, 191'inci maddesinin ikinci fıkrasında, 193'üncü maddesinin ikinci fıkrasında ve 201, 234, 235, 236, 241, 242, 254, 255, 256, 257, 258, 264 ve 296'ncı maddelerinde, 311 ile 315'inci maddelerinde, 369 ile 3744'üncü maddelerinde, 376 ile 382'nci maddelerinde, 384 ile 388'inci maddelerinde, 448 ile 452'nci maddelerinde, 464'üncü maddesinde, 495 ile 500'üncü maddelerinde, 512 ve 517'nci maddelerinde yazılı suçlar,

3 — Devlete ait posta, telgraf, telefon, radyo, telsiz ve televizyon gibi bilcümle haberleşme araç, gereç, tesis ve tellerine karşı işlenen hırsızlık suçları,

4 — Toplantı ve gösteri yürüyüşleri hakkında kanunda, toplu iş sözleşmesi, grev ve lokavt kanununda ve dernek ler kanununda yazılı suçlarla ateşli silâhlar ve bıçaklar hak

kındaki kanunun değişik 12' nci maddesinde yazılı suçlar.

Bu suçları işleyenler, bunların suçlarına iştirak edenler, sıfat, meslek ve memuriyetleri ne olursa olsun Devlet Güvenlik Mahkemelerinde yargılanacaklardır. Anayasa Mahkemesinin Yüce Divan sıfatıyla ve görevleriyle ilgili suçlardan dolayı yargılayacağı kişilere ilişkin 44 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun 20'nci maddesinin üç numaralı bendi hükümleri saklı tutulmaktadır.

Tasarı, asker kişilerle ilgili olarak da şu hükmü getirmektedir:

« — Savaş ve sıkıyönetim hali dahil, askerî mahkemelerin görevlerine ilişkin hükümler saklıdır.

Ancak;

1 — Askerî Ceza Kanunu'nun 54'üncü maddesinde yazılı suçları asker olmayan kişilerle asker kişiler müştereken işlerlerse,

2 — Askerî Ceza Kanunu'nun 55 ve 56'ncı maddelerinde, 57 nci maddesinin üçüncü fıkrasında, 58 ve 59'uncu maddelerinde yazılı suçları asker olmayan kişiler müstakilen veya asker kişilerle müştereken işlerlerse,

3 — Yukarıda yazılı bir suçu işlemek veya gizlemek maksadıyla veya bu suç vesilesiyle yahut bu suçla umumî veya müşterek bir gaye içersinde, diğer bir suçu asker olmayan kişiler müstakilen veya asker kişilerle müştereken işlerlerse,

4 — Asker olmayan kişiler, askerî mahkemeler kuruluşu ve yargılama usulü kanununun 11'inci maddesinin B, C ve D bentlerinde yazılı suçları, Devlet Güvenlik Mahkemesinin görevine giren suçlarla irtibatlı olarak yahut, umumî veya müşterek bir gaye içerisinde işlerlerse, sanıkların tamamı, Devlet Güvenlik Mahkemesinde yargılanırlar.»

Tasarıya göre, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin görevine giren suçların soruşturma ve kovuşturmalarında Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu hükümleri uygulanacak, bu bakımdan mahkemeler ağır ceza mahkemesi derecesinde olacaktır. Ancak, yargı çevreleri ayrı olmak üzere, birden fazla devlet güvenlik mahkemesi kurulmuş ise, aynı derecedeki en yakın mahkemenin tayininde, diğer Devlet Güvenlik Mahkemeleri gözününde tutulacaktır. Aynı yargı çevresi içinde birden fazla Devlet Güvenlik Mahkemesi kurulmuşsa, en yakın aynı derecedeki mahkeme, sayı itibariyle takip eden Devlet Güvenlik Mahkemesidir. Yargı çevresi Türkiye'yi kapsayan bir Devlet Güvenlik Mahkemesi kurulmuşsa, en yakın aynı derecedeki mahkeme, o mahallin ağır ceza mahkemesi olacaktır.

İlk derece adalet mahkemeleri, Devlet Güvenlik Mahkemesinin görev konusuna ilişkin kararlarına uymak zorunluğundadır. Ancak, Devlet Güvenlik Mahkemesince verilen görevsizlik kararı aleyhine, bu mahkeme nezdindeki Cumhuriyet Savcısı veya Yardımcısı acele itiraz yoluna başvurabilecektir.

Devlet Güvenlik Mahkemeleri arasındaki uyuşmazlıklar, bu mahkemelerce verilen hükümlerin temyiz mercii olan Yargıtay Ceza Dairesi tarafından kesin olarak çözümlenecektir. Tasarı, uyuşmazlıkların çözümüyle ilgili maddede şu hükümlere yer vermektedir:

«— Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcısı ile yardımcıları, soruşturma sırasında hakim tarafından verilmesi gereken kararları, Devlet Güvenlik Mahkemesi yargı çevresindeki yetkili hakimlerden doğrudan doğruya isteyebilirler.

Zabıta âmir ve mensupları, Devlet Güvenlik Mahkemesi Savcısı ve yardımcılarının soruşturma, kovuşturma ve infaza ilişkin emirlerini öncelikle yerine getirmekle yükümlüdürler.

Yukarıdaki fıkra hükmü, Devlet Güvenlik Mahkemesi veya bu mahkeme başkanınca verilen emirler hakkında da uygulanır.

Gecikmesinde sakınca olan haller dışında, bu emirler yazılı olarak verilir. Bu emirleri yerine getirmiyenler, fiil daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde, altı aydan bir yıla kadar hapis ve 1000 liradan 5000 liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılırlar. Zabıta âmir ve mensupları hakkında doğrudan doğruya soruşturma ve kovuşturma yapılır.

Zabıta, soruşturma veya kovuşturma sebebi ile sanığı, tanığı, bilir kişiyi ve suçtan zarar gören kişiyi, Devlet Güvenlik Mahkemesinin veya Başkanının, savcı veya yardımcısının veya mahkeme naibi yahut istinabe olunan hakimin emirleri ile istenilen yerde hazır bulundurmaya mecburdur.

Bu emir çağrılan hakkında zabıtaya ihzar müzekkeresinde olduğu gibi, zor kullanma yetkisini de verir.

Devlet Güvenlik Mahkemesinin görevine giren suçların soruşturma veya kovuşturması sırasında, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununa 1696 sayılı kanunla eklenen ek madde 4 hükümleri de aynen uygulanır.

Bu madde hükümleri, Devlet Güvenlik Mahkemesinin görevine giren suça elkoymuş savcı veya yardımcısı, askeri savcı, sulh veya sorgu hakimi ile naip veya istinabe olunan hakimin yahut istinabe olunan savcı veya askerî savcının emirleri hakkında da uygulanır.»

Bir başka hüküm

Tasarının bir başka hükmüne göre ise Güvenlik Mahkemesi savcı veya yardımcısının, kovuşturma yapılmasına yer olmadığına dair verdiği karara, dilekçe sahibi aynı zamanda suçtan zarar gören kimse ise, bu kararı veren savcının mensup olduğu mahkemeye en yakın bulunan ağır ceza işlerini gören mahkeme başkanına itiraz edebilecektir.

Devlet Güvenlik Mahkemesinin görevine giren suçlar sebebiyle yakalanan veya tutuklanan kimse, soruşturmanın bitiminde ve en geç onbeş gün içinde yetkili yargıç önüne çıkarılacak, ancak zabıta, savcıların bulunmadıkları hallerde sulh veya sorgu yargıcının yazılı emri bulunmadıkça sanığı 48saatten fazla tutamıyacaktır. Sanığı, yetkili yargıç önüne götürmek için geçen süre bu sürelere dahil değildir.

Bu tasarıda belirtilen suçlardan dolayı General ve Amiraller hakkında soruşturma açılabilmesi, Genel Kurmay Başkanının mütaleası alındıktan sonra Başbakanın izinine bağlanmıştır. Ayrıca müsteşarlar,

18 Yaş ve

Gençleri halkın dışında düşünme k, onlara s mak, yetişkinlere ayrıcalık tanı maktır. 18 y genç, hukuk açısından her türlü hakka sah hakkına sahip olmaması büyük bir çelişkidi linde, gençlikten korkan çıkar çevrelerinin Evlenmeğe, cezalandırılmağa ve her türlü görülen 18 yaşındaki genç neden seçmek iç

Yaşları 18 ile 21 arasında olan 1 milyon gence oy hakkı tanınması konusu, son günlerin en çok tartışılan sorunlarından birisi oldu. Hemen herkes bu konudaki düşüncesini belirtmekten çekinmedi. Bu tartışmalar, kimlerin gerçekten gençliğin, yani Türkiye'nin geleceğinin yanında olduğunun, kimlerin ise gençleri safdışı bırakmak amacını taşıdığının anlaşılmasına yardımcı olmuştur. Artık geleceğin sahibi ve Cumhuriyetin koruyucusu gençlik, bundan sonra kendisinden yana olmayan, göstermelik tutumlarla gençleri istismara kalkışan tutucu ve gerici partilerin yangücü olmayacaktır. Okuyan, gören, düşünen gençler bu tartışmalardan kendilerine düşen payı çıkarmışlardır. Tartışmaların en büyük yararı, gençlikte böylesine bir bilinçlenmenin ortaya çıkması olmuştur.

19 Mayıs gençlik ve spor bayramı dolayısıyla konunun önemini yeniden değerlendirmek gerekir. 19 Mayıs gününü Mustafa Kemal neden *«Gençlik ve Spor Bayramı»* yapmıştır. Neden, Türk gençliğine bu derece önem vermiştir. Türkiye Cumhuriyetinin temel yapısına bu soruların yanıtlarıyla bakmak gerekir. Öncelikle Atatürk Cumhuriyetinin temelinde Türk gençliğinin bekçiliği yatmaktadır. Demokratik Cumhuriyetimizi, Atatürk'ün de yerinde değerlendirmesiyle, her türlü çıkarcı düşünceden uzak kalarak, gençler koruyacak ve savunacaktır. Hiçbir kimse, zümre veya grup, gençler kadar ülkücü ve vatansever duygularla dolu olamaz.

Tam bağımsızlığı ve çağdaşlaşma ülkülerini kendisine hedef olarak saptayan Mustafa Kemal, büyük eserinin geleceğini Türk gençliğinin yılmaz bekçiliğine emanet etmiştir. Gençliği, *«gelecek»* anlamında ele almış ve rejimin sahibi olması gerektiğini birçok konuşmasında dile getirmiştir. *Bursa Konuşması ve Gençliğe Söylevi* bunların içinde en önde gelenleridir. Bugün 18 yaş gençliğine oy hakkı verilmesine karşı çıkanların Atatürk'ün *Bursa Konuşması'nı* reddeden zihniyetin temsilcileri olması aydın çevrelerde hiç de yadırganmamaktadır. Atatürk'ün eserlerini dejenere edenlerin, O'nun tayin ettiği bekçilere de karşı çıkması doğal sonuçlardır.

GENÇLİĞİN YADSINAMAZ GÜCÜ

Yarım yüzyıllık Cumhuriyet tarihimiz, Türk gençliğinin, bekçilik görevini başarılı bir şekilde yerine getirdiğini göstermektedir. Öyle ki; azınlıkların insanlıkdışı hareketlerini öncelikle protesto eden, Türkçe konuşma kampanyasını ilk önce başlatan, ilk kez yerli malı haftası düzenleyen, yurt çapında okuma - yazma seferberliğine girişen, yabancı devletlerin Türklere yaptıkları baskılara öncelikle karşı çıkan, ülke ve halk sorunlarını mitingler ve toplantılar düzenleyerek kamuoyu önünde aydınlığa çıkaran Kıbrıs sorununun hükümetçe ele alınması için geniş çalışmalarda bulunan, Anayasal düzend ışına çıkarak meşruluğunu yitiren siyasal iktidara karşı ilk savaş bayrağını açan, 27 Mayıs devriminin oluşmasına büyük katkılarda bulunan, devrim sonrası özgürlük ortamında ülkenin tüm sorunlarını önemle ele alan ve çözümler getiren, sömürüye, haksızlığa ve baskıya karşı yılmaz bir mücadeleye girişen hep, Türk gençliği olmuştur. Bu kitlesinin büyük çoğunluğu nu 18 - 21 yaşlar arasındaki üniversite öğrencileri meydana getirmektedir. Tam elli yıl boyunca, rejimimizin dar boğazlarında büyük bir sıyasal olgunluk gösteren Türk gençliğinin siyasal haklarını kısıtlı tutmanın tek nedeninin egemen çevrelerin çıkarcı hesaplarından başka hiçbir şey olmadığı, üzerinde tartışılamıyacak derecede açıktır. Cumhuriyetimizin 50'nci yıldönümüne ulaşmasında Türk gençliğinin büyük katkıları unutulamaz. Gençler, siyasal olgunluklarını, 50 yıllık sınavı başarıyla vererek göstermişlerdir.

Tutucu partiler koalisyonunun şekilci tutumu karşısında demokrasinin özünü savunarak kısa za-

Hem, 1
Ge
Ba
diye kı
hem
yaşı
ger
oy
tanıma
Gen
yana
yoksa
karşı
Bu
açı
yanıtla
bu
çelişl
gide

valiler ve kaymakamlar için ilgili bakanların, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, Askerî Yargıtay, Askerî Yüksek İdare Mahkemesi, Yüksek Hakimler Kurulu, Sayıştay Başkan ve üyeleri, Cumhuriyet Baş savcısı, Baş Kanunsözcüsü, Askerî Yargıtay Başsavcısı, Askerî Yüksek İdare Mahkemesi Baş Kanunsözcüsü. Hâkimler ve yardımcıları ve bu sınıftan sayılanlar ile askerî hakim subaylar için de yetkili makamların izni alınmadan soruşturma açılamıyacaktır.

İlk soruşturma yok

Devlet Güvenlik Mahkemelerinin görevine giren suçlarda ilk soruşturma yapılmıyacaktır. Sorgusu yapılmış olan sanık, talik ve tehir olunan günde duruşmaya gelmez ve mahkemece de duruşmada bulunmasına lüzum görülmezse, duruşmada da hazır bulunmak mecburiyetinden vâreste tutulmak istemi bulunmasa dahi dâva gıyabında bitirilecektir. Mahkeme Başkanı, duruşmanın inzibatını bozan kişiyi derhal

Mayıs

e hakkı tanıma-
ı tamamlayan bir
olurken, seçme
çelişkinin teme-
hesapları yatar.
ık işlemine ehil
ıil olmasın?

●●●

ayıs'ı
k
ıı
acak,
18
i
e
kı
ıksın!
den
yız,
çlere
yız!
u
a
dıkça
ük
irüp
tir.

●●●

ANIL ÇEÇEN

manda gerçek halkçı bir tutum içine giren Atatürk ün partisinin, 18 yaş gençliğine oy hakkı tanınmasını istemesi, ülkemizde demokratik rejimin geleceği açısından gerçekci bir girişimdir. Ezilen ve emeğinin karşılığı ile geçinmeğe çalışan halk kitlelerinin yönetimde etkin olmalarını gerçekleştirmeğe çalışan bu partinin, 3 milyonluk gençlik kitlesini de hesaba katması gerekiyordu. Nitekim son girişim, halk kitlelerini daha çok yönetimde etkin kılmak düşüncesine dayandırılmıştır. Gençleri halkın dışında düşünmek, onlara seçme hakkı tanımamak, yetişkinlere ayrıcalık tanımaktır. 18 yaşını tamamlayan bir genç, hukuk açısından her türlü hakka sahip olurken, seçme hakkına sahip olmaması büyük bir çelişkidir. Bu çelişkinin temelinde, gençlikten korkan çıkar çevrelerinin oy hesapları yatar. Evlenmeğe, cezalandırılmağa ve her türlü hukuk işlemine ehil görülen 18 yaşındaki genç, neden, seçmek için ehil olmasın? Tutucular koalisyonu, bir yandan gençlere oy hakkı tanımazken, 12 Mart öncesi olayların sorumluluğunu gençlere yüklemekte âdeta yarış içindedir! Oy hakkına sahip olacak gençlerin artık silahlı eylemlere ve sokak hareketlerine eskisi gibi rağbet etmiyecekleri gerçeğini görmekten hâlâ âcizdirler. Toplum - dışı tuttukları gençleri yarının sokak hareketlerine ittiklerinin halâ farkında değillerdir.

Elinde oy hakkı olacak gençler, sıyasal hayat ile daha yakından ilgilenecekler, demokratik rejimin güçlenmesine zinde güç olarak katkıda bulunabileceklerin artık 12 Mart öncesindeki gibi silahlı nabileceklerdir. Ellerinde iktidarı oy yolu ile değiştirme olanağı bulunan gençlerin artık 12 Mart öncesinde ki gibi silahlı şiddet eylemlerine ve sokak hareketlerine kışkırtılması ve yöneltilmesi gerçekleşemiyecektir. Oyları ile gkendi temsilcilerini seçecek olan gençlerin sesi, temsilcileri aracılığı ile parlamento kürsülerinden duyurulacak, gereken eleştiri ve denetim parlamento içinde demokratik yollarda yürütülebilecektir. Şiddet ve baskı tedbirleri öngören yasaları öncelikle çıkaran bugünkü parlamento çoğunluğu, bu ters tutumu ile yarının parlamento - dışı muhalefetine ışık yakmış ve gençlik kitlelerini suçlayarak toplum dışı ilân etmekten çekinmemiştir.

DÜNYADA GENÇLIK

Dünyanın diğer ülkelerinde ise gençleri demokrasiye kazandırma yarışı sürmektedir. Her alanda kendimize örnek aldığımız ABD, Ingiltere, Almanya, Kanada yanında Şili, Avusturalya, Yeni Zelanda, Hollanda, Belçika, Avusturya, Isveç ve Norveç, seçmen yaşını 18'e indirmiştir. Dünya böyle bir genel gidiş içinde iken, demokrasi cephesine tam üye olmağa çalışan Türkiye bunun dışında kalamaz ve kalmamalıdır. Ne var ki, bu değişikliğin gerceklеşebilmesi için sandıktan bir orta sol iktidarın çıkması gerekmektedir. Çünkü, tutucular koalisyonunun gençlerin karşısında oldukları anlaşılmıştır.

Seçmende yeterli hayat tecrübesi aramak gibi ne olduğu belirsiz bir gerekçeye dayandırılmak istenen tutucuların karşı çıkışlarının altında gençlerin ilerici tutumlarından doğan bir ürküntü yatmaktadır. Seçmen yaşının 18'e indirilmesine karşı çıkan partilerin hesabı, gençlerin ileride bozuk düzen ile bütünleşmelerine dayanmaktadır. İşlerine gelince Atatürkçülüğü kimselere bırakmayan, Atatürk'ü günlük işlerde bile kalkan olarak kullanmağa çalışan kişilerin, Atatürk'ün gençlere verdiği önemi görmemeleri acıdır. Cumhuriyetin ellinci yılında kutladığımız 19 Mayıs Bayramı, bu zihniyetin egemenliği nedeni ile şekilcilikten öteye gidemiyecektir. Hem 19 Mayıs'ı *«Gençlik Bayramı»* diye kutlayacaksın, hem de 18 yaşındaki gençlere oy hakkı tanımayacaksın! Gençlerden yana mıyız, yoksa gençlere karşı mıyız? Bu soru açıklıkla yanıtlanmadıkça, bu büyük çelişki sürüp gidecektir.

---

duruşma salonundan çıkaracaktır. Mahkemeye, mahkeme başkanı veya üyelerden birine, savcıya, savcı yardımcısına, tutanak kâtibine veya görevlilere karşı uygun olmayan söz vahut davranışta bulunan kişi hakkında, mahkemece tutuklama kararı verilecektir. Tutuklanan kişi 24 saat içinde sorguya çekilerek inzibatî nitelikte olmak üzere bir aya kadar hafif hapis cezası ile cezalandırılacak, tutuklu veya cezaevinde bulunan hükümlüler hakkında bu ceza hücrede infaz olunacaktır. Mahkemenin vereceği bu kararlar kesin olacaktır.

Devlet Güvenlik Mahkemesi kararlarının temyiz mercii, yalnız bu mahkemenin kararlarını incelemek üzere Yargıtayda kurulacak daireler, genel kurul ise ceza daireleri genel kurulu olacaktır. Bu mahkemelenin görevine giren suçlar acele işlerden sayılacak ve bu suçlara ilişkin dâvalara adlî tatilde de bakılacaktır.

Milli Mücadele Ruhu

Osman K. AKOL

«Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluşu'nun 50'nci Yıldönümünün Kutlanması Hakkında Kanun»un 2'nci maddesinin ilk fıkrasında :

«Milletimizin istiklâline, tarihî haklarına ve yurdumuza yapılan haksız saldırılara karşı milletçe direnişi, saldırgan düşmanları Millî Şuur ve Millî Mücadele Ruhunu,»; maddenin son fıkrasında, öteki amaçlara da değgin nitelikte *«bütün imkânlardan yararlanarak içte ve dışta duyurmak, anlatmak ve kavratmaktır»* deniliyor.

Maddede ele alınan Millî Şuur ve Millî Mücadele Ruhunu *«duyurmak, anlatmak ve kavratmak»* nasıl sağlanacak? Bu, elbet çok ciddi bir iştir ve konunun uzun boylu tartışılmasına zorunluk vardır. 29 Ekim 1973'e, 50'nci yıldönümü kutlanmasına bugün, 5 ay 11 gün kalmıştır. Bu bayram, tüm vatandaşların en büyük bayramıdır. Bu nedenle ve özellikle Milli Mücadele Ruhu ve Millî Şuur denilen kavramların açıklığa kavuşturulması ve gönüllere sindirilmesi bir büyük ve önemli sorundur.

BÜYÜK NUTUK TEKRAR TEKRAR OKUNMALIDIR

Millî Şuur ve Millî Mücadele Ruhu'nun/ bir yazıda belirlenmesi olanaksızdır. Onun için, Kanundaki sırayı ters çevirerek ilk önce *Millî Mücadele Ruhu'nu* ele alalım :

Milli Mücadele Ruhu'nu yaratan ve yaşatan, Atatürk olmuştur. Bu büyük devlet evlâdını Türk halkı ilk olarak 1915 yılı Aralık ayında, Çanakkale Cephesi'nde Anafartalar Savaşları ile tanımıştır. Bu savaşlarda kazanılan zaferler, Başkomutan vekili Damad-ı Hazret-i Şehriyâri Enver Paşa'nın Sarıkamış, Bahriye Nazırı ve Suriye Olağanüstü Komiseri Cemal Paşa'nın Kanal savaşları yenilgilerini unutturmuş, ama sonucu değiştirememiştir. Osmanlı İmparatorluğu yenilmiştir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun bu yenilgisinden Türk ulusunu kurtaran, *Millî Mücadele Ruhu'nu* yaratan, Mustafa Kemal Paşa olmuştur. *Millî Mücadele* Ruhu'nun ilk açıklanması olarak şu sözleri alabiliriz:

«— İstanbul'dan ayrılmak üzere otomobilime bineceğim *sırada Rauf Bey yanıma gelmişti. Bineceğim vapurun izleneceğini ve İstanbul'da iken tutuklamadıklarına göre belki de Karadeniz'de batırılacağımı doğru bir kaynaktan işitmiş, onu haber verdi. Ben İstanbul'da kalıp tutuklanmaktansa batıp boğulmayı yeğ gördüm ve hareket ettim.»* (N. 20)

Bunun bütün yurt ufuklarına yayılması, Amasya bildirisi ile olmuştur. 21/22 Haziran 1919 gecesi Amasya'da yazılan bu bildiri ile: *«Milletin istiklâlini yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır»* deniliyordu. *«Millî bir sır halinde tutulması»* kaydıyle Erzurum ve Sivas'ta birer Kongre toplanacağını bu bildiri tüm yurda açıklıyordu. (N. 19)

Erzurum Kongresi 23 Temmuz 1919'da başladığı zaman Mustafa Kemal Paşa askerlikten istifa etmişti. Padişah'a isyan demek olan bu istifadan sonra O'nun Kongre başkanlığına seçilmesi ve özellikle Yönetim Kurulu'nda sürekli görev olması bazı arkadaşlarınca iyi görülmemişti. Atatürk'ün bunlara verdiği cevap, *Millî Mücadele Ruhu*'nun en güzel belgesidir :

«— Gerçi benim açıkça ortaya atılmamda ve tüm millî ve askerî hareketlerin başına geçmemde kuşkusuz sakınca vardı. Ama bu sakınca, başarısızlık halinde herkesten önce ve herkesten çok en büyük azap ve ıztırap çekmemden başka birşey olabilir miydi? Halbuki bütün vatanın ve koskoca bir milletin hayatı ve ölümü söz konusu olurken vatanseverim diyenlerin kendi sonuçlarını düşünmelerine yer var mıdır?

Tarih, karşı çıkılması olanaksız bulunan bir gerçeklikle isbat etmiştir ki, büyük sorunlarda başarı için yetenek ve gücü sarsılmaz bir başkanın varlığı gereklidir.» (N. 41)

Erzurum Kongresi'nden sonra 4 Eylül 1919 tarihinde toplanan Sivas Kongresi'nde de yine başkanlık söz konusu edildi. Ama bu Kongre'nin asıl tartışma konusu, *Amerikan Mandası*'nı kabul etmek veya etmemekti. *Amerikan Mandası*'nı isteyenler arasında, Atatürk'ün yakın dostları ve çok ünlü kişiler vardı. Bunlar, *Manda* yönetimi kabul edilirse, birçok yararlarından başka alfabesizliğin kısa sürede yeni

Gerçi benim açıkça ortaya atılmamda ve tüm milli ve askeri hareketlerin başına geçmemde kuşkusuz sakınca vardır. Ama bu sakınca, başarısızlık halinde, herkesten önce ve herkesten çok en büyük azap ve ıstırabı çekmemden başka birşey olabilir miydi?Halbuki bütün vatanın ve koskoca bir milletin hayatı ve ölümü söz konusu olurken, vatansever'im diyenlerin kendi sonuçlarını düşünmelerine yer var mıdır?

leceğini ve tüm Türklerin okur—yazar olacaklarını uzun uzun anlatıyorlardı. Bunlara karşı Atatürk şu karşılığı verdi :

«— *Temel eğitimin yayılması ve gerçekleştirilmesinde amaç nedir? Daha şimdiden (Amerikalılar) Sivas'ta 25 kadar okul kurmuşlardır. Ki bunların yalnız bir tanesinde 1.500 Ermeni öğrenci vardır» (N. 54)*

Bu sözler, 50 yıl sonra bugün içinde kıvrandığımız durumun, o büyük lider tarafından daha o zaman farkına varıldığının bir belgesidir. Bu görüş karşısında Halide Edip'in «*temelleri çöken zavallı memleketimiz için uzakları görerek düşünüp çalışmanıza intizar ediyoruz*» (N. 59) diye *Amerikan Mandası*'nı savunan mektubundan nekadar gerçekçi bir *Milli Mücadele Ruhu* yansıtıyor, görüyorsunuz.

Bu konuda Mustafa Kemal'in, General Harbort'a verdiği şu cevap pek ilginç ve 50 yıl sonra bugün için pek ibret vericidir :

«— *Bir millet varlığını ve özgürlüğünü sağlamak için düşünülebilen her girişimi ve fedakârlığı yaptıktan sonra başarılı olur. Ya başarılamazsa demek, milletin öldüğüne hükmetmek demektir. Bunun için millet, yaşadıkça ve fedakârca girişimlerde bulundukça başarısızlık söz konusu olamaz.*» (N. 103)

ATATÜRK'E KARŞI OLMA

40 yıl önce söylenmiş Büyük Nutku okudukça Atatürk'ün çektiği çileleri yeni baştan yaşar gibi olurum, deliye dönerim; «ne tahammül, ne sabırdır bu, Tanrım!» derim.

2 Aralık 1922'de Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde bir tartışma geçer. Erzurum milletvekili Süleyman Necati, Mersin milletvekili Selâhattin ve Canik (Samsun) milletvekili Emin beyler, seçim kanununda bir değiştirme önermişlerdir. Bu üç kafadarın istedikleri, akıllarınca gayet kolaylıkla Atatürk'ün bir daha milletvekili seçilmesini önlemekti. Değiştirmenin amacı buydu.

Önerinin konuşulmadan önce komisyona havalesi gerekirdi. Fakat Atatürk durumu anlamış ve söz almıştı. Çıktı kürsüye ve çevrilmek istenen dolabı açıkladı ve Sözlerini şöyle bitirdi :

«— *Efendiler, beni vatandaşlık haklarımdan düşürmek yetkisi bu efendilere nereden verilmiştir? Bu kürsüden, resmen, yüksek kurulunuza ve bu efendilerin seçim bölgeleri halkına ve bütün Türk milletine soruyorum ve cevap istiyorum.*» (N. 439)

Ben o zaman Kastamonu öğretmen okulu üçüncü sınıfındaydım, durumu çok iyi hatırlıyorum. Bütün memleket ayağa kalktıydı. Ve telgraf telleri, bu üç milletvekilini kınamak için çekilen telleri Ankara'ya ulaştırmak için geceli gündüzlü çalıştırılmıştı.

Birde şu satırları sunuyorum okuyucularıma, hiç bir kelime katmadan:

«— *Cumhuriyetin 50. Yılı için TBMM'de, de çalışmalar yapılmaktadır. Kanun yönünden. Cumhuriyet Senatosunun 14 Mart 1973 Çarşamba günü yaptığı birleşimde, Cumhurbaşkanlığı Kontenjan üyesi Bahriye Üçok tasarıya bir madde eklenmesini önermiş, Etnoğrafya Müzesi önündeki bakımsız Atatürk anıtının TBMM önüne nakledilmesini istemiştir. Başta İnönü olmak üzere, Devlet Bakanı Arar, bu öneriye karşı çıkmış, sonuçta önerge reddedilmiştir.*

... Bazı çevreler, TBMM önüne Ata'nın anıtının dikilmesine karşı çıkmaktadır. Bazı tepkilerden kuşku duyulmaktadır. Ve bu nedenlerle bu konu sürüncemede bırakılmaktadır.

... Arch. Prof. Dr. Clemens Holzmeister'in 26 Aralık 1972 tarihli mektubu, bu işi kovalayan Bahriye Üçok'a...

Yapım işini bizzat Atatürk'ün kendisinden şahsen almış olduğum Türk Parlamento binasının genç kuşaktan bir senatörün takdir etmesi bana şeref verdi

... Kaideye yeni bir biçim verilmesi hususunda seve seve ve ücretsiz olarak her türlü hizmete hazırım.

«Meclise, mescit yapılmadan heykel olmaz, diye düşünenlerin böylesine etkili olacağını sanmak insana acı geliyor.» (Cumhuriyet, 18.3.1973)

SKANDAL

Watergate olayı

Muzaffer Bingöl

Watergate nedir?

Amerika'da 3—4 ay öncesine kadar günün konusu, Vietnam savaşı idi. Savaş bitip tutsaklar memlekete dönmeğe başladıktan sonra hayat pahalılığı baş yeri aldı. Fakat bugün hemen hepsi unutulmuş durumda. Şimdi hangi televizyonun ve radyonun düğmesini çevirseniz, hangi gazeteyi açarsanız, Watergate skandalını işitiyor, görüyor, okuyorsunuz.

Watergate nedir, Watergate olayı nedir, nasıl başladı, şimdi ne durumdadır ve nasıl bir sonuca varacağı umuluyor? Zannederim ki bunları TOPLUM okuru öğrenmek ister. Sonbaharda yapılacak seçimlere kısa bir sürenin kaldığı şu anda bunları okuyup öğrenmesinde fayda da vardır.

Watergate, Amerika Birleşik Devletleri başkenti Washington, D. C. de bir semtin adıdır. Demokrat Parti merkezinin burada olması, olayın burada geçmesi, skandalın bu şekil de adlandırılmasına yol açmıştır.

Olay, geçen sonbaharda başkanlık seçimleri sırasında önce basit bir casusluk olayı gibi ortaya çıkmıştı... Nixon'u cumhurbaşkanı seçtirme komitesine mensup bazı üyelerin, Demokrat Parti seçim merkezine girerek bazı evrakı çaldıkları ve içeriye dinleme aygıtları yerleştirdikleri öğrenilmişti. Durumu Demokrat Parti ileri gelenleri ve sözcüleri şiddetle protesto etmişler ve olaya polis el koymuştu. Bu arada Vietnam savaşının son bularak tutsakların gelmesi, hayat pahalılığının birdenbire hızla yükselmeğe başlaması, Nixon'un tekrar büyük bir çoğunlukla cumhurbaşkanı seçilmesi gibi sebepler, bu olayın halk oyunda gereken tepkiyi görmesine engel olmuştu. Fakat Demokratlar işin sonunu bırakmıyor, bunun birkaç partili tarafından düzenlenmis basit bir olay olmadığını, cumhurbaşkanı seçim komitesi tarafından plânlanmış bir olay olduğunu ileri sürüyorlardı. Sonuçta, bir senato tahkikat komisyonu kurularak duruma el koyup, ilgililerin ifadelerini almağa başladı. İfade verenler olayı asla kabüllenmiyor, bununla, polisce yakalananlar dışında hiç kimsenin bir ilgisi bulunmadığını söylüyorlardı. Komisyon, cumhurbaşkanının yardımcılarının dinlenmesini isteyince, bu sefer işe Nixon bizzat karışarak, şiddetle karşı çıktı. Yardımcılarının da kendisi gibi dokunulmazlıkları olduğunu ileri sürerek, senato komisyonu önünde ifade vermeyeceklerini söyledi. Bu çıkışın senatodaki tepkisi büyük oldu.. Bazı senatörler, *«Nixon'un yardımcılarının dokunulmazlığı da nerden çıkıyor, biz Nixon'un kendisini bile buraya çağırıp hesap sorabiliriz»* dediler. Bu çeşit tartışmalar sırasında, Nixon, *«şu halde mahkemeye başvurun, mahkeme isterse yardımcılarım ifade vermek için elbette giderler»* dedi. Demokratlar bu isteğe uydular. Olaya Birleşik Devletler Washington bölge mahkemesi el koydu.

İşler sarpa sarıyor

Cumhurbaşkanı ve yardımcıları herhalde işin bu mahkemede sonuçlanacağını, dinleme cihazlarını yerleştiren kimseleri feda ederlerse bu işin orada kapanacağını umuyorlardı. Yakalanan beş sanık da zaten suçu kabüllenmişti. Kendileri dışında kimsenin isminden asla söz etmiyorlardı. Fakat davayı görmeğe Baş yargıç Sirica başlayınca, iş birdenbire değişti.

İtalya'dan Amerika'ya göç etmiş bir ailenin çocuğu olan 69 yaşındaki Baş yargıç Sirica, hayatı boyunca doğruluktan şaşmamış, namuslu insandı. Suçlulara karşı amansızdı. Onları kanunun verdiği en yüksek cezalara çarptırdığı için kendisine Maximum John adını takmışlardı. Duruşma süresince olayı mütemadiyen deşeliyor, katı sükûtun altından birşeyler bulup çıkarmaya çalışıyordu. Sanıklardan birine *«senin bu sözlerine inanamıyorum, doğru söylemiyorsun»* deyince, sanığın avukatı müdahele ederek, *«sayın yargıç, siz savcının, görevini de aynı zamanda yapıyorsunuz»* demiş ve hemen cevabını da almıştı: *«Ben burada gerçekleri ortaya çıkarmaya çalışıyorum. Oyunmu oynuyoruz zannediyorsun? Öğrenmem gerekli herşeyi elbette soracağım.»*

Seçimlerde kanun dışı yollara basvurmak, her yer de olduğu gibi, Amerika'da da suçtu. Amma sanıklar herhalde düşünüyorlardı ki, arkalarında Amerika'nın en güçlü adamı, cumhurbaşkanı Nixon vardı. Nasıl olsa kısa bir hapis bu işten yakalarını kurtarırlar, bunun mükâfatını da görürler. Ne varki yargıç Sirica, bunlardan Gordon Liddy'ye 6 yıldan 20 yıla kadar hapis, 40 bin dolar para cezası verince, diğerlerinde şafak attı. Diğerlerine de en ağır cezaları veriyor, bununla beraber, bu işi bunların kendi başlarına yapmadıklarına inandığını, öbür suçluların adlarını söylerlerse, cezalarında indirim yapacağını da söylüyordu. Suçlulardan biri, evine düşkün politika ile ilgisi olmayan bir insandı. Bu işi sadece para kazanmak için yapmıştı. 20 yıl lâfı aklını oynattı, bülbül gibi konuşmaya başladı. Suçlamalar birbirini kovalıyordu. İşin ucu varıp, Beyaz Saraya, Nixon'a dayanmış, herkesin kafasında, Cumhurbaşkanına kadar giden sorular yer almaya başlamıştı.

İşler iyice karışıyor

Bu sefer, tahkikat isteyen Demokratlara Cumhuriyetçilerde katılmaya başladılar. Berry Goldwater, *«bu işin bir an evvel aydınlanıp, Cumhurbaşkanının temize çıkması lâzım, bu şekilde daha uzun zaman beklenemez»* dedi. Arkasından, Cumhuriyetçi Parti senato grup lideri Scout, tahkikat yapılmasının zorunluluğuna değinen bir demeç verdi. Fakat bütün bu olaylar olurken, Cumhurbaşkanı Nixon, Florida'ya gidip dinleniyor, gayet sarinkanlı ve âdeta ortada hiç birşey yokmuş gibi davranıyordu.

Zaten Nixon ile iyi geçinemeyen basın, işi tam anlamıyla eline almıştı. Cumhurbaşkanının, halkın güvenini yitirdiği, bu durumda, yabancı devlet şeflerinin artık kendisine güvenerek bir anlaşma yapamıyacakları ileri sürülüyordu. Birçok tanınmış yazar, Amerika'da demokrasi diye birşeyin kalmadığını, Amerikan demokrasisinin de Güney Amerika devletlerinde olduğu gibi bir muz demokrasisi olduğunu söylüyorlardı. İş tam bu kıvamda iken mahkemede itiraflar birbirini tâkibe başladı. Batan bir gemiden kaçanlar gibi, *«canımı kurtarayım»* diye herkes ne biliyorsa söylüyordu. İş partilerarası bir casusluk olayı olmaktan çok daha ötelere varmıştı.

Seçimlerde, partilere yapılan yardımların miktarının ve nerelere sarfe-

dildiğinin devletin gerekli kuruluşlarına bildirilmesi gerekiyordu. İş deşilmeye başlanınca milyonlarca doların beyanının yapılmadığı, bu yardımlardan bir kısmının bazı gayrikanuni işlerin yapılmasına yardım sağlamak amacı ile verildiği, sarflarının da kanuna uygun olmadığı, bu paraların bir kısmının kullananların cebine gittiği anlaşılmaya başlamıştı.

Örneğin, bu paranın bir kısmı ile, halkın Nixon'u nekadar çok sevdiğini anlatan uydurma yazılar yazdırılmıştı. Hiphon körfezinin mayınlanmasını halkın desteklediğini belirten, fakat halkla hiçbir ilişkisi bulunmayan reklâmlar yaptırılmak suretile halk oyu yanıltılmaya çalışılmıştı.

Bu arada suçlulardan biri Pantagon Kâğıtları olayı yüzünden Los Angeles'de yargılanmakta olan yazar Daniel Ellsbergs'e ait bazı doktor gözlem notlarını doktorun muayenehanesinden çalıp hükümete verdiğini de söyledi. Ellsbergs 1960'larda ruhi bir bunalım neticesi saykıatrik bir tedavi görmüştü. Çalınan raporlar bu tedavi ile ilgili raporlarmış. Görünüşe göre, bu evrak Ellsbergs'in aleyhinde delil olarak kullanılmak üzere çalınmıştı. Olayı öğrenen dâva yargıcı, fena halde kızmış, savcıya, *«bu işin acele aydınlanmasını istiyorum, eğer bu raporlardan herhangi bir şekilde faydalandı isen duruşmayı beratla sonuçlandıracağım»* diyerek, duruşmayı ertelemişti.

Bu konuda kendisine ne düşündüğü sorulan Ellsbergs ise, *«ne olacak, polis devleti. Ben yapınca suç, fakat devlet yapınca değil. Bütün kanunlar, Beyaz Sarayın kapısında dururlar»* demişti.

Yeni yeni mârifetler

Sorular devam ettikçe ortaya yeni yeni mârifetler çıkıyordu 1972 de Teddy Kennedy'nin cumhurbaşkanı adayı olarak ortaya çıkabileceğini düşünen Beyaz Saray yardımcıları, Kennedy ailesini halkın gözünde kötülemek için bir takım uyudurmo telgraflar ve yazılar kaleme almışlar, bunda Güney Vietnam eski cumhurbaşkanı Diem ile kardeşinin Kennedy tarafından öldürtülmüş olduğu şüphesini verecek sözler etmişlerdi. Herhalde, zamanı gelince el altından basına açıklayacaklardı.

Yardımcılar, kendilerine göre Nixon'a karşı zayıf buldukları Mc Goveron'i desteklemişler, McGovern'in rakiplerine oy veren Demokratları para ile onun tarafına çevirmişlerdi. Kolejlerde para ile taraftar edindikleri ve bu satın alınmış gurupları Nixon aleyhdarlarına karşı kullandıkları da yapılan işler arasında idi...

Bütün bunlar ilk hamlede suyüzüne çıkan olaylardı. Sözüne güvenilir kişilerin söylediklerine göre, skandalın ilgi çekici bölümü henüz başlamamıştı.

Bu suçlamalar karşısında ilk istifa eden, bu işlerle ilgili, çok hayati bilgileri kapsayan dosyaları yakmış olduğu anlaşılan F.B.I. geçici başkanı Gray oldu. Onu, Adalet Bakanı takip etti.

Cumhurbaşkanı, Florida'daki istirahatten döndükten sonra, sel baskınına uğrayan bölgeleri gezmeye gitti. Oradan dönünce Cumhurbaşkanlarının dinlenme yeri olan Cam David'e çekildi. Yanına yardımcılarından kimseyi almamıştı. Burası onun, büyük kararlar vermeden önce yalnız kalıp düşündüğü bir yerdir. Geçen pazartesi günü radyolar, Cumhurbaşkanının gece saat 9'da halka demeç vereceği haberini yaydılar.

Nixon, bütün televizyon ve radyo istasyonları tarafından yayınlanan demecine dış siyasetteki başarılarını anlatarak başladı, sonra sözü Watergate olayına getirdi. Bu işten asla haberi olmadığını, hatırlanacağı gibi seçimler sırasında kendisi, dış siyasetle uğraşmakta olduğu için seçime önem vermediğini, seçilmekten ziyade görevini düşündüğünü söyledi. Arkadaşları hata etmişlerdi. Ve bunu yapan kim olursa olsun muhakkak cezasını görecekti.

Hiç bir şüpheye yer bırakmamak için kendisinin de ayrıca bu işin araştırılmasını emrettiğini bildirdi. Memlekete büyük hizmetler etmiş, çok sevdiği arkadaşları Ehrlickman ile Haldeman'e bu yüzden görevlerinden elçektirdiğini, bunların evraklarına el konduğunu söyledi. İki en yakın arkadaşı, sağ ve sol kolu yerinde olan bu iki yardımcısının işine son verdiğini söylerken Nixon, hayadedi. *«Siz olacakları, Ehrlickman ile* Kethüdasını, Topkapı Sarayı'nın avlusuna birikmiş âsilere teslim eden bir Osmanlı padişahına benziyordu.

Nixon, istifa etmelidir!

Şimdi ne olacak? Bu kişiler yargılanacak, suçlu bulunursa cezaya çarptırılacak ve mesele bitmiş olacak mı? Hiç benzemiyor. İki gece evvel radyoda Jack Paar Show'da konuşan New York Times'in meşhur politikacılarından biri, *«perde yeni açılıyor»* dedi. *«Siz olacakları, Ehrlickman ile Haldeman senato tahkik komisyonunun önüne çıkınca görün. Bu ikisi, cumhurbaşkanın bütün yetkilerine sahip, dünyanın en mağrur adamları idiler. Senatörlere süprürtü gözüyle bakarlardı.»*

Radyolar, televizyonlar, Cumhurbaşkanı Nixon'un demeci üzerine halkla ankete başladılar. Soruyorlar: *«Cumhurbaşkanının sözlerine inanıyormusunuz, bütün bu işlerden şimdiye kadar haberi olmamış, olabilir mi?»* Vatandaş, yüzünde aynı tebessümle aynı cevabı veriyor: «Mümkünmü?»

Ünlü avukat Rulf Nader, bir yazı yazmış; diyor ki: *«Cumhurbaşkanı, eğer, hakikaten, söylediği gibi yakınlarının yaptıkları işlerden bu derece habersiz ise bulunduğu makamın hakkını veremiyor demektir. Yok, eğer, bunları bildiği halde tahkikatı önlemeye çalıştı ise, o zaman, görevini kötüye kullanmış, bulunduğu makamın yüceliğine gölge düşürmüş demektir. Amerika'yı dış ülkeler önünde temsil edemez. Eğer söylediği gibi, hakikaten vatanseverse, yapacağı iş, bu görevden istifa etmektir.»*

Egemenliğin kayıtsız şartsız millette olması demek, bu demektir. Meclislerin, gerektiği zaman her işi yapmaya yetenekli olduğunu göstermesi demek, bu demektir. Amerika'da demokrasinin birdenbire bütün gücü ile işlemeye başladığı görülüyor. Şimdilik, Cumhurbaşkanından yana esen bir rüzgâr yok.

Amerika, iç politika yönünden tarihin en önemli günlerini yaşıyor.

Şimdi ne olacak?... Kimbilir, belki de Nixon istifa edecek. Eder mi?

TOPLUM

DÜNYA

Hollanda

Yeni hükümet

Hollanda'da Bieshuevel hükümetinin istifasıyla başlayan hükümet buhranı beş ay sonra giderildi ve Den Uyl başkanlığındaki yeni hükümet, geçen hafta göreve başladı. Yeni hükümet, sağ ve sol partilerden oluşan bir koalisyon hükümetidir. Hükümette yedi bakanlık İşçi Partisine verildi. Zaten Başbakan Den Uyl de İşçi Partisi başkanı ve eski hükümette İktisat Bakanı idi. Sağcı Katolik Halk Partisinin de yeni hükümette dört üyesi var. Çoğunluğunu gençlerin teşkil ettiği yeni hükümetin en önemli sorunu, enflasyonla mücadele olacak.

Şili

Sosyalizm ve din

Şili katolik kilisesi başkanı Kardinal Silva Henrigez, geçen hafta yaptığı bir konuşmada, ülkede sosyalist yönetimin işbaşına gelmesinden sonra dinsel inançlarda bir gerileme yerine artış olduğunu söyledi. Sosyalist ve komünist parti üyelerinin yaklaşık olarak yüzde 70'inin faal katoliklerden oluştuğunu belirten Kardinal, katolik kilisesinin, sosyalist hükümetle diyaloga hazır olduğunu bildirdi. Her Şili gibi bir iç savaştan endişeli olduğunu söyleyen Kardinale göre, sosyalist yönetimde dinsel bağlılığın artması dünyevî materyalizmden kaçış olarak yorumlanabilir.

Batı Almanya

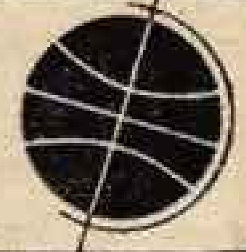
Sağdaki bölünme

Federal Almanya'da Doğu Almanya ile geçen yılın sonunda imzalanan temel andlaşmanın parlamentoda görüşülmesinden önce, Hristiyan Demokrat ve Hristiyan Sosyal birliklerinden oluşan muhalefetin lideri Barzel, görevinden istifa etti. Barzel'in istifasının nedeni, muhalefet partilerinin temel andlaşma konusunda anlaşamamaları idi. Böylece Brandt, Doğu politikasını başarıyla yürütürken, ülkedeki sağ muhalefeti de bölmüş olmaktadır.

Öte yandan, Sovyetler Birliği Komünist Partisi Birinci Sekreteri

TÜRKİYE'NİN ÇEVRESİNDE GEÇEN HAFTA

ortadoğu raporu

Filistin Direnme Hareketi'nin sözcüsü VAFA Ajansı, son Beyrut olayları sırasındaki yayımında, Lübnan'da durumun vahimleşmesine Lübnan ordusunun sebep olduğunu öne sürmüştür. Lübnan Silahlı Kuvvetlerinin gerilla kamplarına baskını biçiminde verilen haberler, Lübnan Hükümeti'nin Ürdün'de olduğu gibi, Lübnan'da da Filistin gerillalarının tamamen tasfiyesini hedef tutan bir politika izlediği yolundadır. Yasir Arafat başkanlığındaki Filistin delegasyonu ile, Lübnan Başkanı Emin El Hafız ve diğer hükümet yetkililerinin hazır bulunduğu bir toplantıdan söz eden ajans, Lübnan Silahlı Kuvvetleri Başkomutanı İskender Galem'in, Beyrut'taki Arap ülkeleri temsilcilerinin aracılığıyla toplantıya katılmayı kabul ettiğini, ancak bu temsilcilerin Beyrut'u terketmelerinden hemen sonra, Filistin gerilla kamplarına saldırı emri verdiğini yayın haberlerinde belirtmiştir. Filistin gerillalarının faaliyetlerinin, Lübnan'ın egemenliğine saygı sınırlarını aştığını ileri süren Hükümet sözcüleri ise, çatışmanın başlamasından gerillaları sorumlu tutmaktadırlar.

Lübnan Silahlı Kuvvetleriyle Filistin gerillaları arasında çatışmaların yeniden başlaması, verilen haberlere göre, Beyrut'u bir savaş alanı haline getirmiştir. Başbakan Emin El Hafız'ın istifasiyle, kısa süre içinde ikinci defa hükümetin düşmesine yol açan olaylar, ateş - kes anlaşmasına rağmen, çatışmaların sona ermediği bir gelişme düzeyinde izlenmektedir. Filistin Direnme Hareketi kaynakları, çatışmalar sırasında, Lübnan Hava Kuvvetlerine bağlı uçakların gerilla kamplarını bombaladıklarını ve çok sayıda gerillanın ölümüne sebep olduklarını bildirmişlerdir. Gözlemciler, en ağır şekilde bombalanan Bir Hasan, Şatilla, Burç ve Brayne kamplarında ölü sayısının şimdiden, tahmin edilemeyecek kadar fazla olduğunu ifade etmektedirler.

LÜBNAN'IN POLITIKASINI ETKILEYEN UNSURLAR

28 Aralık 1968'de, İsrail'in Beyrut hava alanına yaptığı bir saldırıyla birlikte, Lübnan Hükümeti ve Filistin gerillaları arasında başgösteren sürtüşmelerin zaman zaman tekrarlanarak süregelmesine rağmen, yakın bir geçmişe kadar gerek Lübnan kamuoyunda, gerekse hükümet çevrelerinde,

YASER ARAFAT

Filistin Gerillalarına Lübnan'da barınma hakkı verilmiyor

gerilla aleyhtarı eğilimlerin bir ölçüde frenlenebildiği bir potansiyelden söz edilebiliyordu. Oysa son olaylar, Lübnan kamuoyuna rağmen, hükümetin tutumunda açık bir değişikliğin ortaya çıktığını göstermektedir. Öyle ki, Ürdün'deki *«Kara Eylül»* dramından sonra, kendilerine Lübnan'da bir barınak bulma umuduyla bu ülkeye göç eden Filistin gerillaları, şimdi de Lübnan hükümetini karşısında bulmuş, türlü çıkar çevrelerinin rol oynadığı bir fâcianın içine doğru sürüklenmiştir. Açıkça anlaşılıyor ki, Lübnan yöneticilerinin gerillalar karşısındaki tutumunu belirleyen çeşitli iç ve dış baskılar vardır ve Lübnan'daki siyasi iktidarın yapısı, onun, daha çok dış etkenlerin ağırlık derecesine göre politikasını yönlendirmesine elverişlidir. Bu, Lübnan'ın güçsüzlüğü ve kendine özgü niteliklerinin tabii bir sonucudur. Diğer Arap ülkelerinden farklı olarak, elli yıllık bir parlamento geleneğine sahip bulunan Lübnan, ülkedeki çeşitli etnik gruplar arasında, her türlü düşünce, inanç ve eylem özgürlüklerinin tanınması sayesinde, bir uyum sağlayabilmekle kalmamış; turizm ve ticaret gelirleriyle, çevresine oranla oldukça yüksek bir yaşayış düzeyine ve istikrarlı bir sosyal bünyeye de kavuşmuş sayılır. Oysa Ürdün'den kovulan Filistin gerillalarının Lübnan'da üslenmesiyle durum değişecek, gerilla kamplarının en yoğun bulunduğu bir ülke olarak Lübnan, İsrail'in en çok dikkatini çeken bir ülke haline gelecektir. Bundan sonra, İsrail'in daha da artan ve zaman zaman silahlı saldırılar biçiminde ortaya çıkan baskıları, Beyrut'ta sürekli rahatsızlıklara yol açarken, gerillaların varlığını ülkenin istikrarını bozucu bir etken olarak değerlendiren Lübnan burjuvazisinin tedirginliklerini de artıracak ve hükümeti daha radikal tedbirler almaya zorlayacaktır. Ancak İsrail'in sürekli tehdidi altında savaş gücü çok sınırlı olan Lübnan'ın, bir yandan da diğer Arap ülkelerinin baskısı ve kendi kamuoyunun etkisiyle, nasılbir yol izleyeceği konusunda tereddütleri vardı. Nitekim hükümetin son olaylar patlak verene kadar gerillalar karşısında benimsemek zorunda kaldığı ölçülü tavır, dış baskılar arasında bir dengenin varlığını ortaya koyuyordu.

HEDEF SURİYE MI?

Şimdi hükümetin gerillalar karşısında tavrını iyice sertleştirmesi, sahnedeki rolünü daha etkili hale getirmek istediği anlaşılan bir başka unsur üzerinde daha çok durmayı gerektirecektir. İsrail komandolarının bir süre önce Beyrut'a yaptıkları, üç gerilla liderinin ölümüyle sonuçlanan baskın sırasında, bu baskını kolaylaştırıcı yöndeki rolünden, akla uygun delillere dayanılarak söz edilen ABD'nin, son olayların dışında bulunduğu da elbette ki düşünülemez. Temel unsurlarını İsrail, İran ve Suudi Arabistan'ın teşkil ettiği güçlerle, Orta Doğu'daki varlığı için daha uzun vadeli ve sağlam teminatlar hazırlamağa çalışan ABD, Irak ve Suriye'deki rejimleri hedef tutan girişimleri adına, Filistin gerillalarının varlığından taktik bir araç gibi yararlanmak niyetinde olduğu izlenimini vermiştir.

ABD, olayların gelişmesinden nasıl bir yarar sağlayabileceğini ummaktadır? Bu soruya iki yönden cevap verilebilir: Birincisi, Filistin ulusal dâvasını ve Filistin Direnme Hareketi'ni tamamen kontrol altına almak; ikincisi, Ürdün'de olduğu gibi, Lübnan topraklarında barınma hakkı da ellerinden alınan, gerillaları Suriye'ye doğru göçe zorlamak ve bu defa İsrail için tek hedef haline gelecek olan Suriye'yi dize getirerek, Sovyetler Birliği'nin Orta Doğu'daki ittifaklar zincirini parçalamak... Böyle bir plân düşüncesi, ABD'nin Orta Doğu stratejisinin bütünlüğüyle tam bir uyum halinde görünmektedir. Böylece bir yandan İran Körfezi çevresinde Irak aleyhine yürütülen faaliyetler, bir yandan da gerçek hedef olarak Suriye'yi seçmiş görünen hazırlık çalışmaları birbirini tamamlayacak; ABD açısından bu iki ülkeye karşı açılması gereken cephenin en geniş anlamda değerlendirildiği bir ortam yaratılmak istenecektir.

★

Lübnan'daki son gelişmelere, çatışmaların temel etkenleri ve güdülen amaçlar açısından bakılacak olursa, bir uzlaşma zemini bulunsa bile onun geçiciliği, gerçek niyetleri gizlemekten öte bir anlam taşımayacağı, kolaylıkla anlaşılır. Lübnan yöneticilerinin gerillalar karşısındaki kararsız tutumu, öyle görünüyor ki, ordu içinde ağır basan Amerikancı eğilimlerin de etkisiyle, belli bir doğrultuda şekillenecektir. Gerillalara hiçbir eylem hakkı tanımak isteyemeyen Lübnan hükümeti, kesin bir tavır alma yolundaki kararlılığını artık belli etmiştir. Şimdi Lübnan'da da iç çelişkilerin keskinleşmesi kaçınılmaz görünmektedir.

Leonid Brejnev'in Federal Almanya gezisine başladı. Son zamanlarda her iki ülkenin iç politikalarında meydana gelen değişiklikler, Sovyet, Batı Alman liderleri arasındaki zirve görüşmeleri için elverişli bir ortam yaratmıştır. Ancak iki ülke arasında imzalanan ticaret andlaşmasının kapsamına Batı Berlin'in de alınması amacıyla yürütülen temaslar henüz olumlu bir sonuca ulaşmış değil. Sovyetler, böyle bir hükmün, şehrin Batı Almanya'ya bağlılığını tanımak olacağını savunuyorlar.

Bokkassa'nın Merkezî Afrika Cumhuriyeti

GEREKLİ BİLGİLER

Nüfus : 1.8 milyon

Fert başına milli gelir: 125 dolar

Kalkınma hızı : Yüzde 0.5

Okur - yazar oranı : yüzde 20

Başlıca etnik gruplar: 80 kadar ayrı kabile (Bandalar, Bayalar, Ubangiler)

Dinsel gruplar : Animisit (% 60), Hristiyan (% 355), Müslüman (% 5)

Şehirler : Bangui (başkent, 250 bin nüfuslu), Bambari

Başlıca ihraç malları : elmas, pamuk, kahve, uranyum

Silahlı kuvvetler : Kara kuvvetleri 500, hava kuvvetleri 100

Yönetim biçimi : 1966 ihtilâlinden sonra ülke askerî yönetimle yönetilmektedir. Tek siyasi parti vardır. Ülke 14 birinci bölgeye, bunlar da 49 ikinci bölgeye ayrılmıştır. Bölgelerin başında da askerî valiler bulunmaktadır. 1966 ihtilâlinden sonra 1960 anayasası yürürlükten kaldırılmıştır.

Gitsın bağımsızlık..

Afrika'da bile çok az bilinen Merkezî Afrika Cumhuriyeti, yüzyıllar boyunca göçebe kabilelerin uğrak yeri olmuş, nihayet 19'ncu yüzyılın sonlarında Fransızlar tarafından işgal edilmişti. 20'nci yüzyılın başlarında Fransızlar ülkeyi Çad ile birleştirerek sömürgeleri haline getirdiler. Diğer Fransız sömürgelerine paralel olarak Merkezî Afrika Cumhuriyeti de 1958 yılında Fransız Devletler Topluluğu içinde özerklik kazandı. Kurtuluş hareketinin öncüsü Bartelmi Boganda'nın bir uçak kazasında ölmesinden sonra ülke, 1960 yılında Devlet Başkanı Dako'nun önderliğinde, bağımsız bir cumhuriyet oldu. Aynı yıl Birleşmiş Milletler örgütüne de üye olan ülkenin sivil yönetimi ancak altı yıl sürdü. 1966 yılı başında meydana gelen bir askerî darbe sonucu anayasa yürürlükten kaldırıldı, sivil yöneticiler işbaşından uzaklaştırıldı ve ülkenin yônetimı Albay Jean Bedel Bokassa'nın eline geçtı.

Gelsin uyduluk!

Aynı zamanda ülkenin 600 kişilik ordusunun genelkurmay başkanı olan Bokassa, iktidara gelince, ilk iş olarak Çin Halk Cumhuriyeti ile ilişkilere son verdı ve Fransa ile gevşemiş olan ilişkileri son derece sıkılaştırdı. Uzun yıllar Fransız ordusunda görev almış olmanın da etkisiyle Bokassa, özellikle «Baba» dediği De Gaulle döneminde Fransa ile sömürgecilik devresini hatırlatan ilişkiler kurdu. Ülkede uranyum cevherinin bulunmasından sonra Fransa'nın bu ilişkilere verdiği değer hızla arttı. Günümüzde eski sömürgeciliğe en çok yaklaşan Afrika ülkelerinden birisinin de Merkezî Afrika Cumhuriyeti olduğunu söylemek herhalde yanlış olmıyacaktır. Bokassa yönetiminin, iç politikada başarılı olduğunu ileri sürmek de mümkün değildir. En azından altı darbe teşebbüsü bu başarısızlığın delilidir. Bir yandan çok sert bir baskı rejimi uygularken, öte yandan ekonomik durum sürekli olarak kötüye gitmektedir. Öyle ki, brüt kalkınma hızının yüzde yarım olarak hesaplandığı ülkede yıllık yüzde 2.5'a yaklaşan nüfus artışı, millî gelirin yıldan yıla azalması anlamına gelmektedir.

BOKASSA
Az gelişmişlerden bir başkası

Doğal zenginlikler

Ülkenin zengin elmas ve uranyum yatakları, ekonomik kalkınma aracı olarak gerektiği biçimde kullanılmamaktadır. Bunun en başta gelen nedeni ise ulaşım yetersizliğidir. Komşusu Kamerun ile demiryolu ulaşımı projesinin gerçekleşmesi halinde ülkenin ekonomik kaynakları daha iyi biçimde değerlendirilebilecektir. Erkeklerin birden fazla kadınla evlenebilmelerinin henüz 1966 yılında yasaklandığı ülkede tek siyasal parti bulunmaktadır ve partinin adı, «Kara Afriya Sosyal Evrim Partisi»dir. Ülkenin düzeyini belirtmek için, henüz hiçbir günlük gazeteye sahip olmadığını söylemek herhalde yeterli olacaktır.

yüksek bir HUZURA

Kıytırık kikirik kıcıkırık

HASAN HÜSEYİN

Sevgili Nefsaniyet,

Geçen gün sana **«Pezevenk Salim»i** tanıtmıştım. Ne iyi etmiş de tanıtmışım! Şimdi artık herkes tanıyor bu iki ayaklıyı. Biryerde Şevket'in aleyhinde atıp tutan oldu mu, hemen soruyorlarmış: **«affedersin, adın ne senin?»** Adını söyler söylemez, basıyorlarmış kahkahayı. Bunun üzerine o kişi, **«ama ben, Pezevenk Salim değilim ki..»** diyormuş O zaman, daha çok gülüyorlarmış.

Demek ki, bu gibi tanıtmaların yararı büyük oluyor. Bohçacı kadınlar gibi kapı kapı dolaşıp, önemli ve değerli kişilere çamur atmağa çalışan Pezevenk Salim'leri herkesin tanıması gerek. Kuduzdan korunmanın başka yolu yok, Nefsaniyet.

Şimdi de sana, üç tane K tanıtacağım: **«Kıytırık, Kikirik, Kıçıkırık.**

Önce **Kıytırık**'tan başlıyalım:

Ezik büzük birisidir. Hiçbir iş tutamamıştır. Yazar olmağa heveslenmiştir. İstanbul'a gitmiştir. Kimlere yazar deniliyorsa, onların çevresinde dönmeğe başlamıştır. Kahvelerde, lokantalarda, içkievlerinde onların arasına katılmıştır. Beş kişinin bir dergi çıkaracağını duyunca, **«ben de gireyim, altı olsun»** demiştir. Oradakilerden biri, **«hadi ulan kıytırık..»** deyince buna, oğlanın adı **«Kıytırık»** kalmıştır. Fakat ev köpeği gibi sevdirmesini bilmiştir kendini. Bakmışlar ki, her işe koşuyor, **«hadi, bu da bulunsun aramızda»** demişlerdir. Ondan sonra bu Kıytırık, sigara tablası gibi, masadan masaya taşınır olmuş bir—iki karalaması da dergiye konulmuştur.

Gelelim **Kikirik**'e...

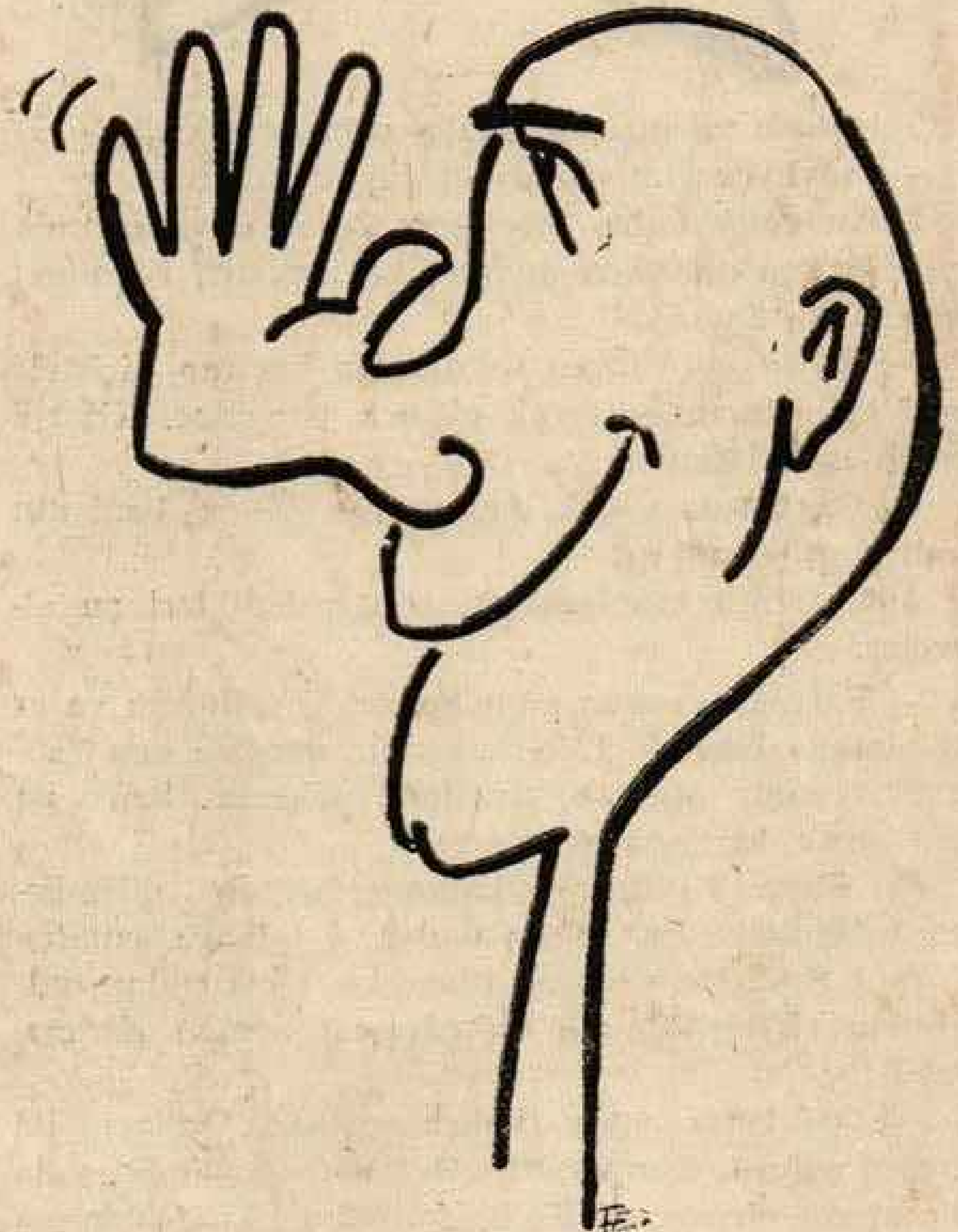
Kikirik, kendi söyleyip kendi gülen takımındandır. Dazlaktır. Göğsü ilerde, kıçı geride, paytak biridir. Her girdiği yeri kokutmasıyla tanınmıştır. Önceki adı **«Kokarca»**dır. Fakat baskın özelliği nedeniyle adı **«Kikirik»** kalmıştır. Yirmibeş yıldır görevi, **«ilerici kuruluşlara sızmak, herkesi herkese düşürerek kuruluşu kokuşturmak; sivrilen değerlerleri güve gibi kemirmek; kışkırtıcılık yapmak; dün çamur attığı kişileri, bugün yıkmak istediklerinin karşısına geçirmeğe çalışmak»**tır. Ankara ile İstanbul arasında mekik dokumuş, sonunda İstanbul'a atmıştır mitili. Tabii, ilk işi de, Kıytırık'ın bulunduğu aydın—sanatçı çevresine sızmak olmuştur. Birgün Kıytırık, bu Kikirik'e, bir dergi çıkarmak istediğini söylemiş, Kikirik de derginin yöneticiliğini üzerine alabileceğini beyan etmiştir. Kıytırık ile Kikirik arasında geçen konuşma şöyledir:

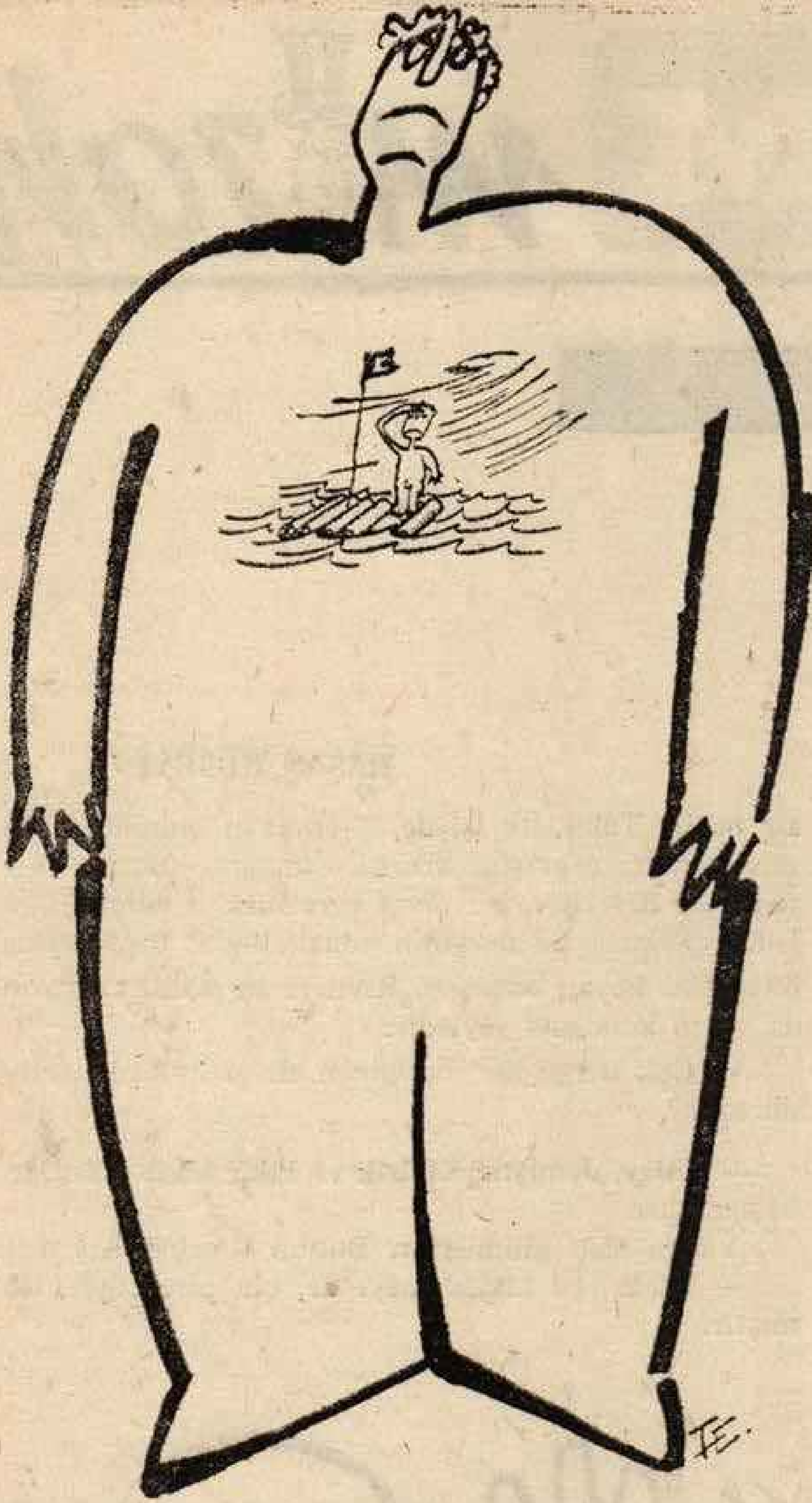
— Çok dergi var; bu bizim dergiyi nasıl tutundururuz?

— Kolay, demiştir Kikirik ve kikir kikir gülmeğe başlamıştır.

Yarım saat gülmüştür. Bunun üzerine Kıytırık,

— Bırak, şu kikirdemeyi de, bir çâre söyle, demiştir.

İki eliyle ağzını toplamağa çalışan Kikirik,

— Söyliyeceğim, söyliyeceğim, demiştir.

Fakat gıdıklanmış gibi gülmeğe de devam etmiştir. Gülerken gülerken donuna kaçırmıştır. Fena hal de bozulan Kıyırık.

— Böyle kikirdeyen ve donuna kaçıran birisiyle dergi çıkaramam, diyerek gitmek isteyince, Kikirik hemen toparlanmış,

— Çantamda yedek donum var, gitme, beni dinle, diye yalvarmıştır.

Ağzını biraz topladıktan sonra dedikleri şu olmuştur:

— Falanca sanatçı yâni Şevket, sivrilmeğe ve etkili olmağa başladı. Çıkaracağımız dergide ona söversek, çamur atarsak, tirajımız yükselir. Sen işi bana bırak, karışma gerisine.

Bu öneri, Kıytırık'ın kafasına uygun düşmüştür. Anlaşmışlardır. Bütün sorun, o falanca sanatçıya, yâni Şevket'e sövecek birtakım kıçkırıklar bulmaktadır. Kikirik onun da çâresini hemen söyleyivermiştir:

— O falan sanatçı, filanca yerlidir. Oraları iyi bilirim, çoğu kulamparadır. O falanca sanatçının da kulampara olması yüzdeyüz muhtemeldir. Oğlan pazarını tarıyalım, mutlaka birkaç tane yazar buluruz.

Kıytırık ile Kikirik, birkaç gün taramışlardır oğlan pazarını. Sonunda, o falanca sanatçıya ağızdolu su söven birkaç oğlan bulmuşlardır. **«Babacı»** diye bilinen birinci oğlan,

— O namussuz adam, o kadar sürtündüğüm halde, hiç yüzvermedi bana. Şimdi ben ona bir bindireyim de görsün, demiştir. (**«Babacı»** adı şuradan gelmektedir: Oğlan, zenaatini icra ederken, aşırı haz nedeniyle **«babacım, babacım, babacım»** diye söylenmektedir. O yüzden, o piyasada adı **«Babacı»** kalmıştır.)

«Babacı»nın yazdığı yazıyı hemen ilk sayıya kapatmışlardır. Kikirik ile Kıytırık'ın keyfine pâyân yoktur artık. **«Şimdi buna o ünlü sanatçı cevap verecek, böylece tirajımız birden yükselecek»** diye düşünmektedirler. Fakat ne yazık ki, ünlü sanatçı, **«Babacı»**nın yazısına cevap vermemiştir, sadece, **«oğlan, işi yazarlığa mı dökmüş?»** diye gülmekle yetinmiştir. Bunun üzerine Kikirik ile Kıytırık, ikinci oğlanı, **«Yağcı»** diye bilinen oğlanı kullanmağa karar vermişlerdir. (Oğlanın özelliği, **«ne olursun babacım, yağla da gel!»** demesinden gelmektedir. Bu yüzden adı, **«Yağcı»** ya çıkmıştır. Piyasada öyle bilinmektedir.) **«Yağcı»**, Pezevenk Salim'le başbaşa vererek, ünlü sanatçı Şevket'e öyle bir küfürname döşenmiştir ki, hazdan iki kez don değiştirmek zorunda kalmıştır bizzat kendisi. Şöyle demektedir yazısında.

«Ben iyi bilirim o sanatçıyı, o Şevket denilen adamı. Beni kullanmasında sayısız milli ve spekülemenfaat bulunduğunu kendisine defalarca hatırlattığım ve sürtündüğüm halde, namussuz adam, beni bir kere olsun milli menfaatler yolunda kullanmadı. Devrimci olsaydı, önce beni devirirdi. Gerici olduğunu söylemem de mümkün değil. Fakat ilerici olduğunu söylemek de zor. İlericiliği de sahte. Çünkü gericilikte hiçbir ilerleme kaydetmiş değildir. Benim gibi nicelerine umut vermiş, fakat bir tek gün olsun gönlümüzü görmemiştir. Alçak!.. Bize böyle yapana halkçı değil, halksever değil, hattâ halksevici bile diyemeyiz. Yazdıkları sığ şeylerdir, dibe dokunmamaktadır. Dibe dokunmuş olsaydı ben hissederdim. Alçak adam, bir kere olsun dibe dokunmadı. Dokunacak gibi yanaştı ve kaçtı. Büyük ilgi görmesinin nedeni, dibe dokunmadan kaçmasındadır. Bir de diyor ki, üretici olun, tüketici olmayın. Kadın değiliz ki üretelim, elbet tüketeceğiz. İnsan haklarına aykırı böyle bir dünyagörüşünü savunan bir kimseye devrimci ve ilerici demek saçmadır. «Oğlan» adlı bir kitabı çıktı ve çok meşhur oldu. Ben hemen kendisine koştum ve dükkânımın adını «Oğlan» koyup koyamıyacağımı sordum. Bana önce yüzverdi, yanağımı okşadı, «peki cicim» dedi ve ben de dükkânımın adını «Oğlan» koydum. Sonra bana hiç iltifat etmedi namuzsuz herif. «şu Oğlan'ı bir ziyaret edeyim» demedi. Devrimci ve ilerici olsaydı, beni ziyaret ederdi. Durumu Pezevenk Salim'e anlattım. Meğer o da çok dertliymiş bu adamlar. «haklısın» dedi, «ben de çok dönüp durdum da etrafında, hiç yüzvermedi namussuz adam» dedi. «Üstelik, bende öyle parçalar vardı ki, dönüp bakmadı bile. Elimden gelse canını alacağım alçağın, namussuzun» dedi. Sonra da, önüne gelene durumu anlatmak üzere ayrıldı yanımdan. Biz

Helâ duvarları

Belediye Meclisi'nde üyeler bir birine *«sağcı»*, *«solcu»* diye takılırlardı. Belediye Meclisi'nin tek solcu üyesi Ismail Kerimel, uysal ve özenli bir gerici yâni sağcı, olan Şefik Ramazanlıoğlu'nun öne risine *«Evet»* demekte bir sakınca görmedi. Ancak bu onama, yöresel gerici basında büyük gürültü kopardı ve Ramazanlıoğlu, üyesi bulunduğu sağcı partiden atıldı.

Belediye Meclisi'nin geç saatlere dek süren oturumunda, Şefik Ramazanlıoğlu, kent helâlarının temizliğine ilişkin bir öneride bulunmuş, solcu Ismail Kerimel'de —azıcık uykulu olarak— *«Evet»* oyu kullanmıştı. Yöresel gerici basınımızı ayağa kaldıran oluntu bu kadarcıktı işte.

Durumu birbirlerinden telefonla öğrenen gerici gazeteler, gece sayfa değiştirip ertesi sabah şu başlıklarla çıktılar :

«Belediye Meclisi'nde tehlikeli alâkalar.»

«Ramazanlıoğlu Şefik Bey, nereye?»

«Kötü köpek sürüye kurt getirdi. Ey millet, içindeki haini tanı!..»

«Mukaddes fikriyatı silemezsiniz.»

«Harimi ismetimizde bir kızıl uluma.»

«Aramızda bir yeşil komünist yaşıyor.»

«ZEVAL : Ülkü ocaklarımızı söndürmek istiyorlar.»

Bu gürültünün nedeni, yukarıda belirttiğimiz gibi, kent helâlarının temizlik sorunu idi. Ramazanlıoğlu Şefik Bey, başkanlığa bir önerge vererek, kentteki helâların yeniden sıvanıp boyanmasını istemişti. Ne var ki, temizlik tutkunu Şefik Bey, büyük bir dalgınlık içinde bulunuyordu. Kentin helâlarının duvarlarında çok değerli sözler yazılıydı. Gerici basınımız bunları korumakta yerden göğe kadar haklıydı. Örneğin, bütün kapıların üst kısımlarına bozkurt resimleri çizilmişti. Helâlara girilirken bu bozkurt resimlerinin önünde eğilme zorunluluğu doğuyordu. Gericiler için ölçülmez bir önem taşıyordu bu.. Ayrıca, duvarların üst bölümlerinde şunlar yazılıydı :

«Aral'dan Manş'a kadar bozkurtlar ülkesi olacak.»

«Hıra dağı kadar mukaddesatçı, Altaylar kadar milliyetçiyiz.»

«Tarih bizimle başlar, bizimle biter.»

«Bozkurtlar geliyor!»

«Bozkurt haykır! Haykır ki, gökkubbe çınlasın.»

Helâ duvarlarının orta bölümlerinde de, cinsel ve aşksal mektuplaşmalarla birlikte şunlar okunuyordu :

«Komünist köpeklere ölüm.»

«Kahrolsun moskof uşakları.»

«Marks, Engels hayranları Moskova'ya!..»

Bu söz ve dizeleri okumadan, helâya ivedilikle çömelenlerin tam burun uçlarına gelecek yerlere de, «Vatandaş, kalk ve kendine dön!...» buyruğu yazılmıştı.

Şunu da belirtelim ki, bütün bu olaylar, solcu üye Ismail Kerimel'in, helâlar sorununa burnunu sokmasıyla patlak verdi.

Teoman Okaygün

Düzeltme : Geçen sayıdaki «Sığırtmaç İdris» adlı yazı Teoman Okaygün'ündür.

şimdi Pezevenk Salim'le işbirliği yapmış bulunuyoruz. O namussuz Şevket'i tahtından indirmek için gerekirse dört elli yürüyeceğiz, bulvarda den çıkaracağız. Bu adam iyiden gerici olur, bize döner, ya da adını sileceğiz bu piyasadan. Şunun yediği nâneye bak! Bizim gibileri bulmuş da, dönüp bakmıyor bile! Ulan, bizim piyasamız vardır be!.. Senin gibi nicelerini eskittik biz!..»

«Babacı»nın yazısından sonra dergide çıkan **«Yağcı»**nın bu yazısı, hayli müşteri topladı o takıma.

İşte, sevgili Nefsaniyet, iki tane de kıçıkırık tanıttım sana. Böylece, **3K**'yı vermiş oldum: **Kıytırık, Kikirik, Kıçıkırık.**

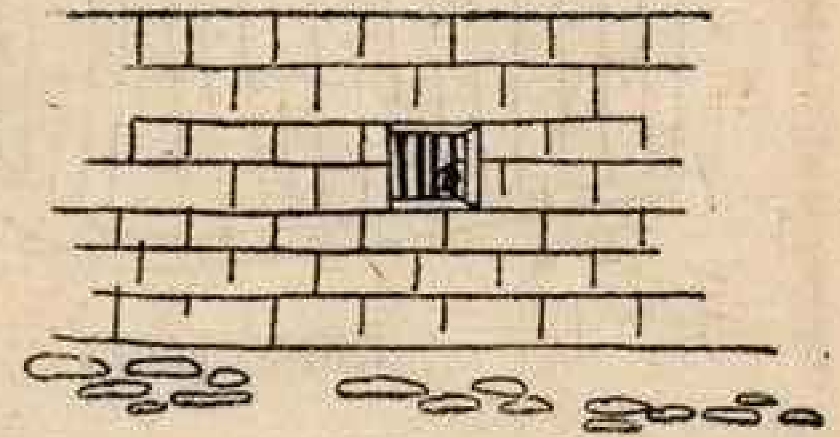
Bizim Şevket de, bütün bu olup bitenler karşısında kıs kıs gülüyor ve şöyle diyor:

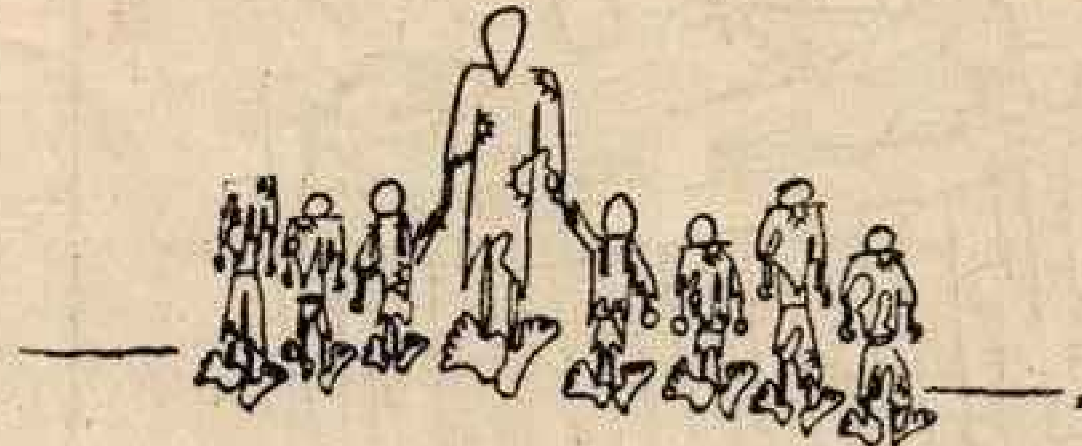
— Dünyaya bir daha gelmek mümkün olsaydı, bir erkeklik organı yerine sekiz tane erkeklik organı isterdim. Bir tanesi yetmiyor!

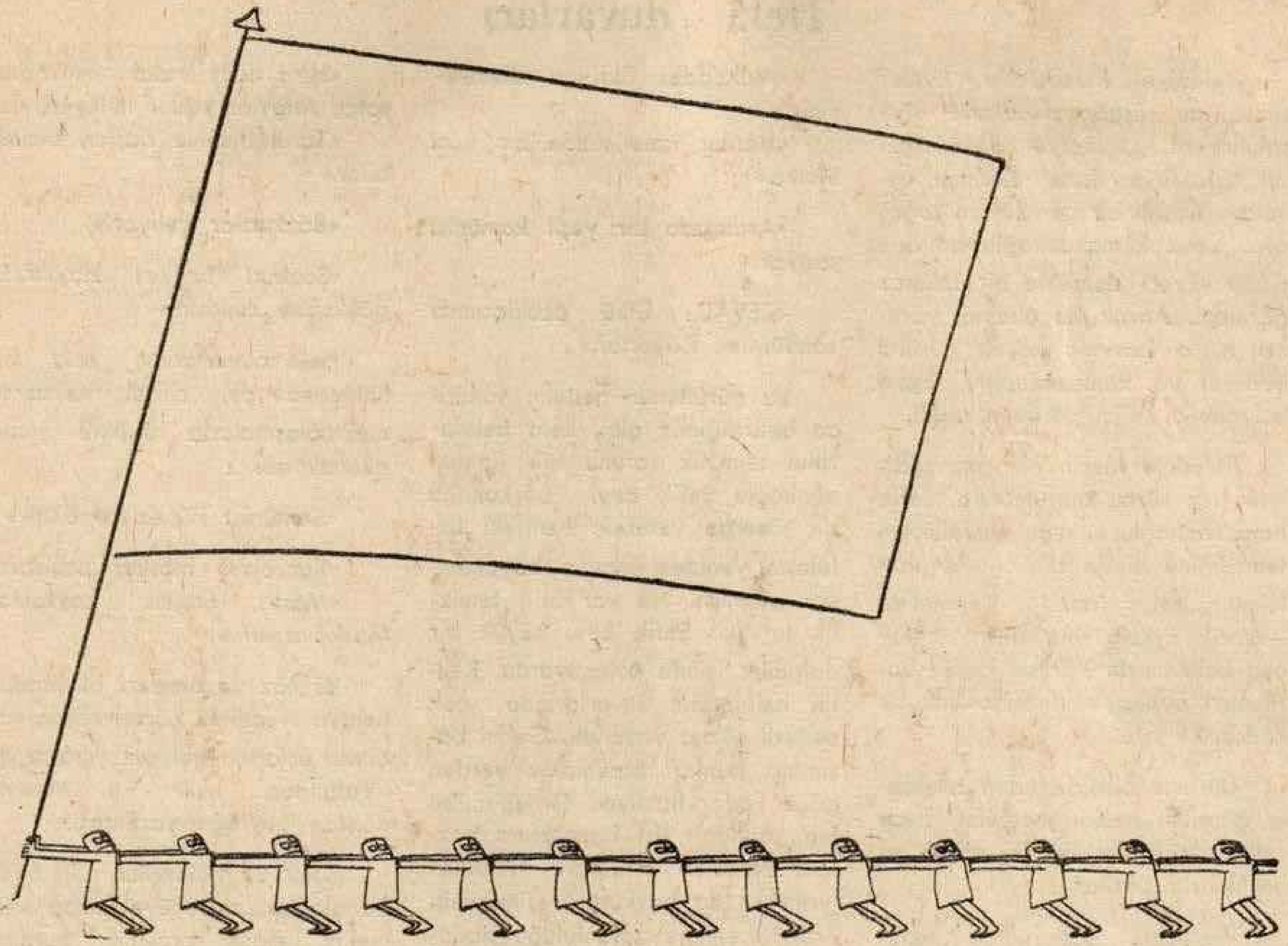
Yaaa, işte böyle, Nefsaniyet kardeşim.

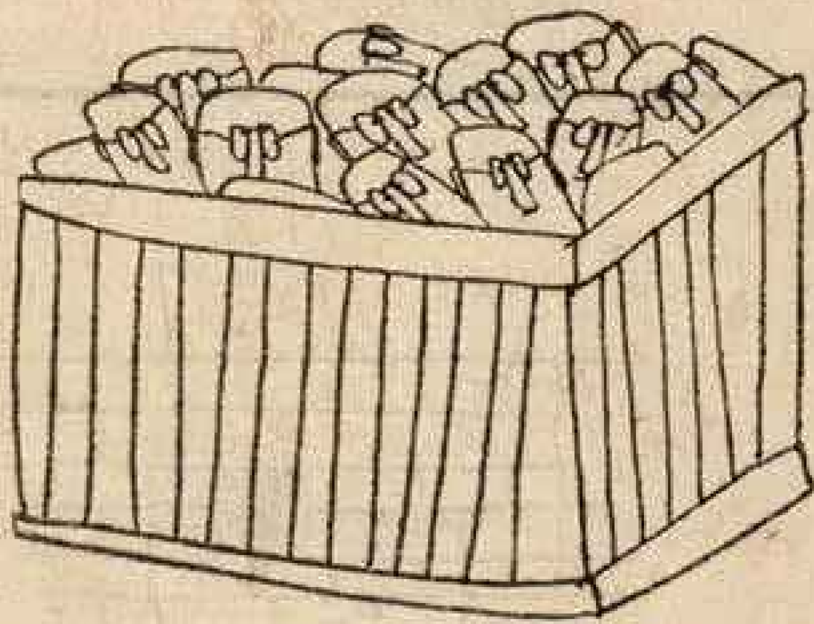
Ne demişler: **«Kuyruğunun altı kaşınan keçi, çobanın değneğine sürtünür.»»»**

Şevket'in hakkı var galiba!

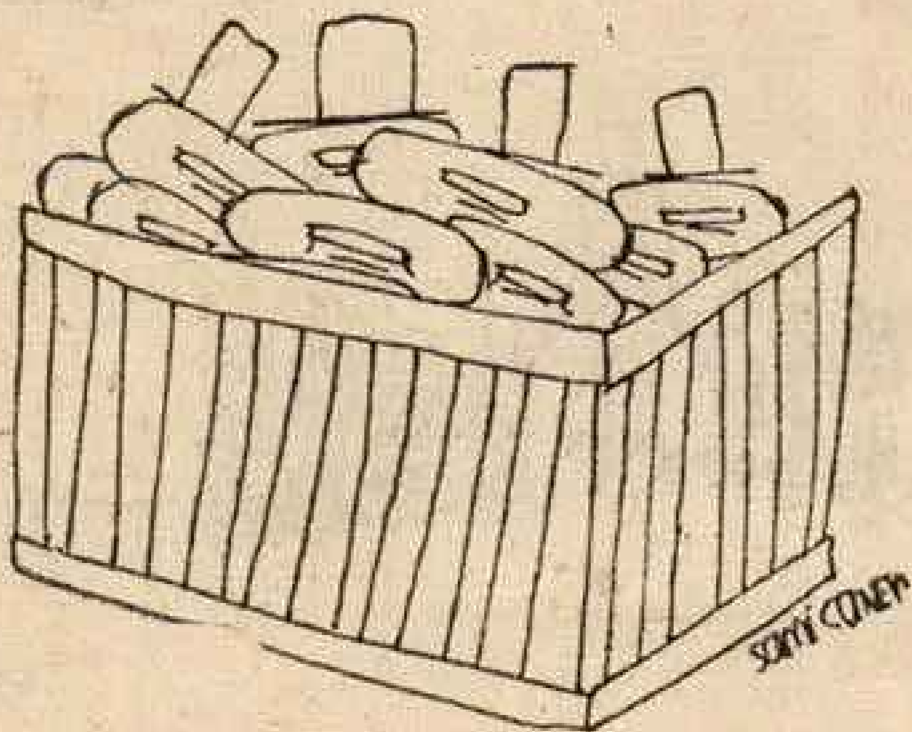

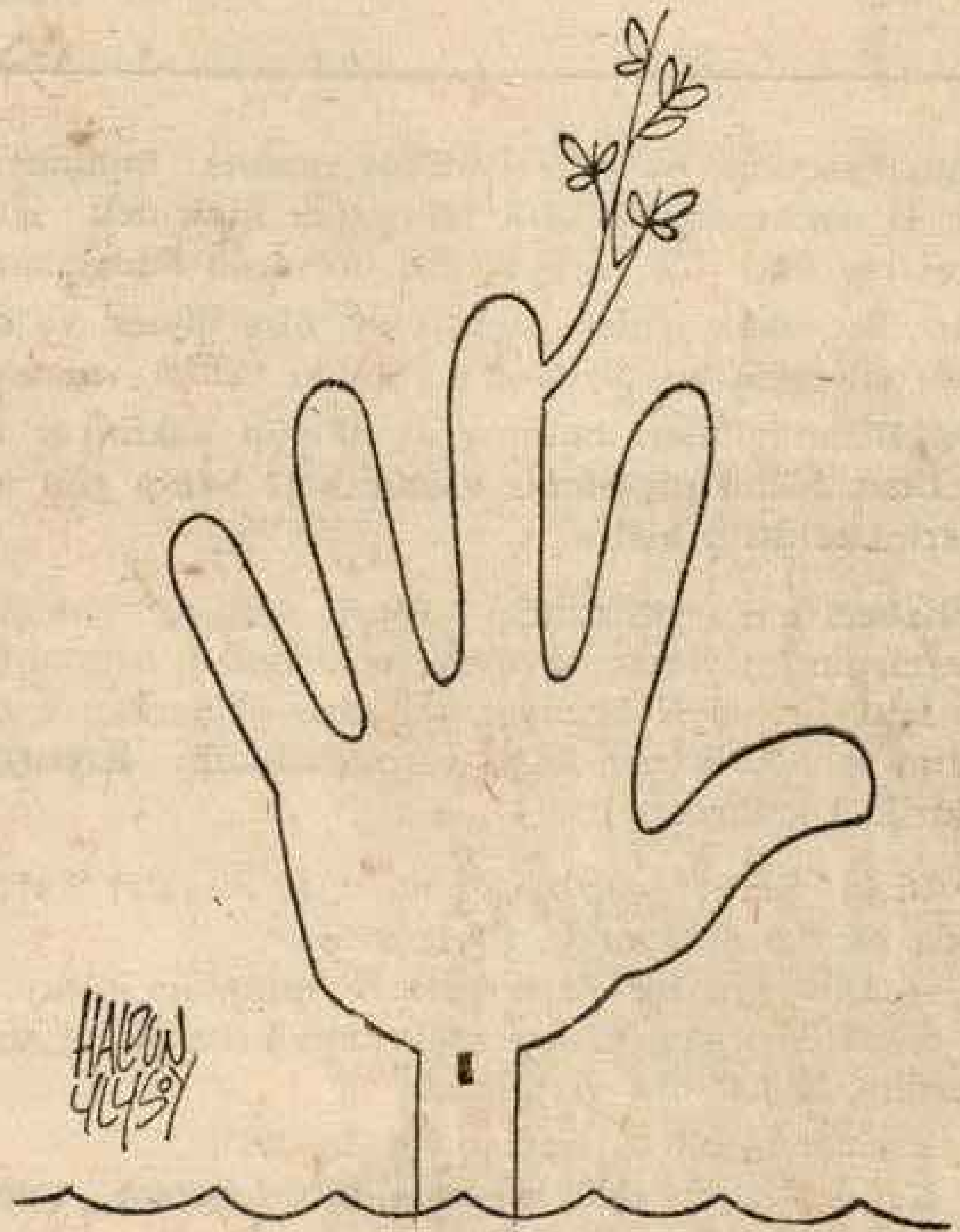

İHRAÇ MALI

İTHAL MALI

UMUT

LALE DEVRİ

Özel sektöre övgü..

Dinleyin Şair Nedim Efendi'nin ağzından Özel Sektörün övgüsünü:

Mest-i nâzım kim büyüttü böyle bî-pervâ seni

Kim yetiştirdi bu gûne servden bâlâ seni

Gerçekten de, kim büyüttü bu Özel Sektörü böyle, kim pervasız yaptı, kim getirdi bugünlere, böyle direk gibi? Valla, kımse bilmiyor bunu? Bir bilen varsa, lûtfen bildirsin. Bazıları diyorlar ki, zorlaya zorlaya böyle yaptılar. Gene de bir bilene sormak gerek: Kim yaptı bu Özel Sektörü böyle pervasız?

KADDAFİ'NİN KADAYIFI

«*Kuran'a dayalı sosyalizm kuracağım*» diyen Libya lideri Kaddafi, Mao'ya özenerek, önce bir «*Kültür İhtilâli*» başlattı. Kültür ihtilâli nasıl olur? Herhalde, bilimsel yapıtları bir sistem içinde okumak ve okutmakla değil.. Kaddafi'nin ihtilâlcileri de öyle yapmışlar; kitapçıları ve yayınevlerini basmışlar, Kuran ile Kaddafi'nin görüşlerini yansıtan kitapların dışındaki bütün kitapları yakmışlar. Ha şöyle!

Sosyalizmi Kuran'a dayayan, kültür ihtilâlini Mao'ya boyayan Kaddafi'nin kadayıfının tadı nasıl olur acaba?

Herhalde, bol petrolle pişirilmiş ve üzerine bol petrol ekilmiş pirinç pilâvının tadı gibi olur!

Dileriz ki Kaddafi, pişirdiği kadayıfı kendisi de beğenmeyip, başladığı noktaya dönmesin!

TÜRKÇESİ: REZALET!

Eskiden «*Rezalet*» derdik, şimdilerde «*Skandal*» deniliyor.

Yâni, «*Watergate skandalı*» dediklerinin Türkçesi: «*Watergate rezaleti*» dir.

Bu rezaletin amacı da, Nikson efendiyi yeniden başkan seçtirmektir.

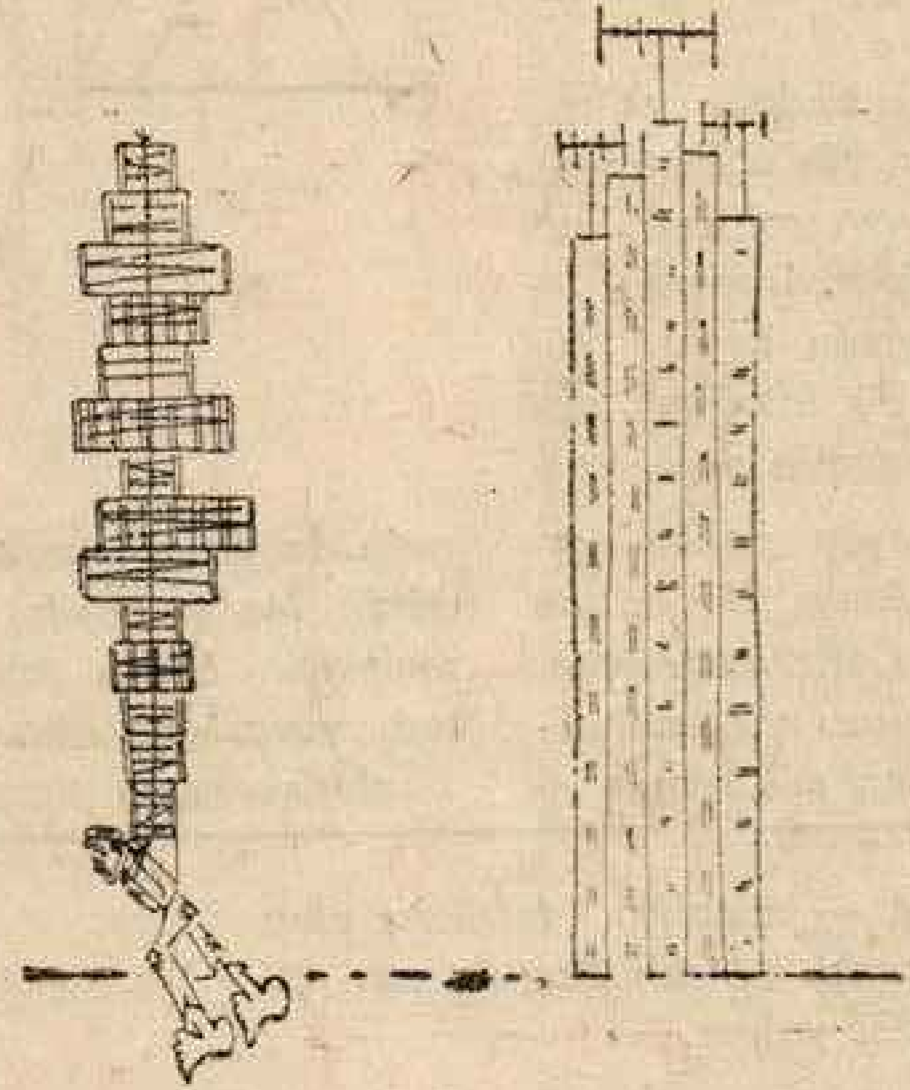
Bu rezalet ortaya çıkarıldıktan sonra anlaşıldı ki, Nikson efendi, meğer, rezaletin üzerinde oturuyormuş.

İŞLETENLER

CGP başkanı Turhan Feyzioğlu, «*Türkiye'de demokrasi işlemektedir*» diyor.

Doğru...

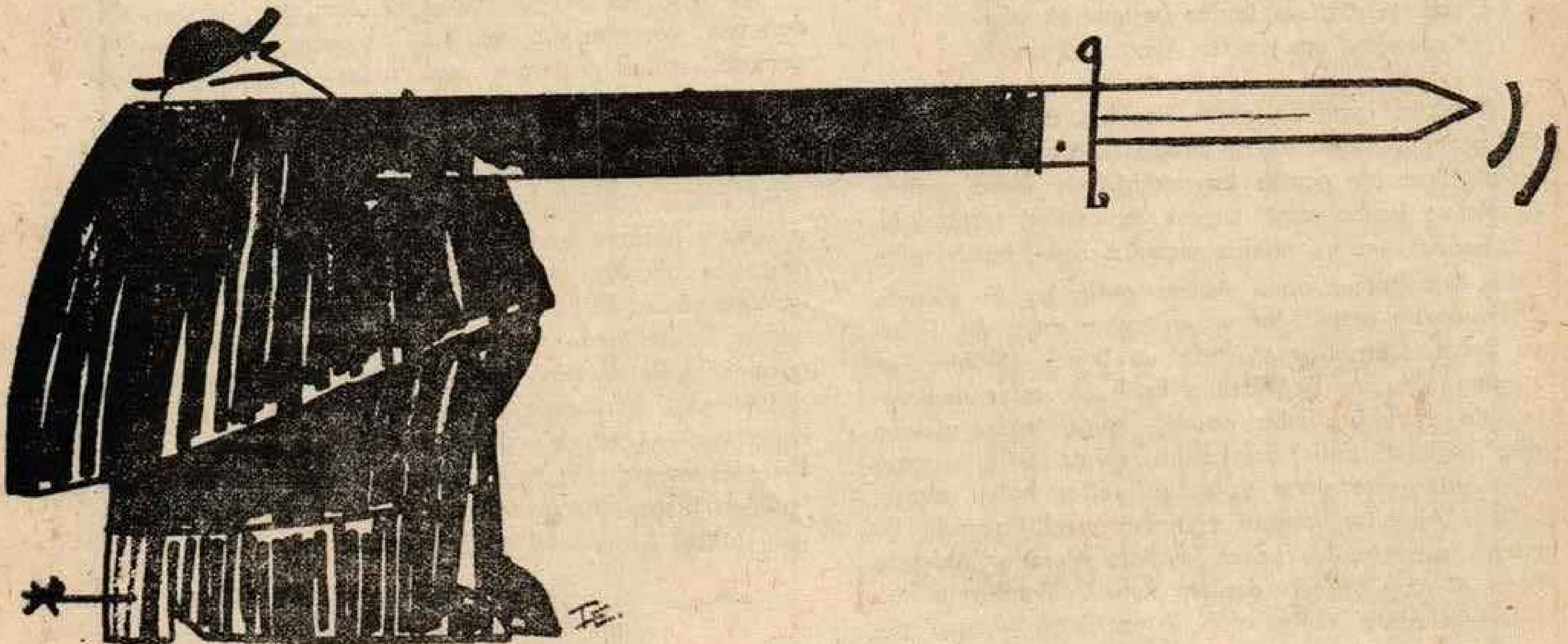
İşletiyorlar.

SIKINTI

Ihsan Topaloğlu, «*Enerji sıkıntısı için AP hesap vermeli*» diyor.

Yooo... AP hiç de enerji sıkıntısı çekmiyor. 12 Mart'tan sonra da çekmedi. Enerjiyi AP kullanıyor, sıkıntısı halka düşüyor.

YEMEKTEN SONRA

Siyasi partiler, televizyonda seçim propagandası yapabileceklermiş.

Eyvah!

Bâri yemeklerden sonra yapsalar.

O gözler, o sözler, o yüzler... Kimde iştah kalır ki!...

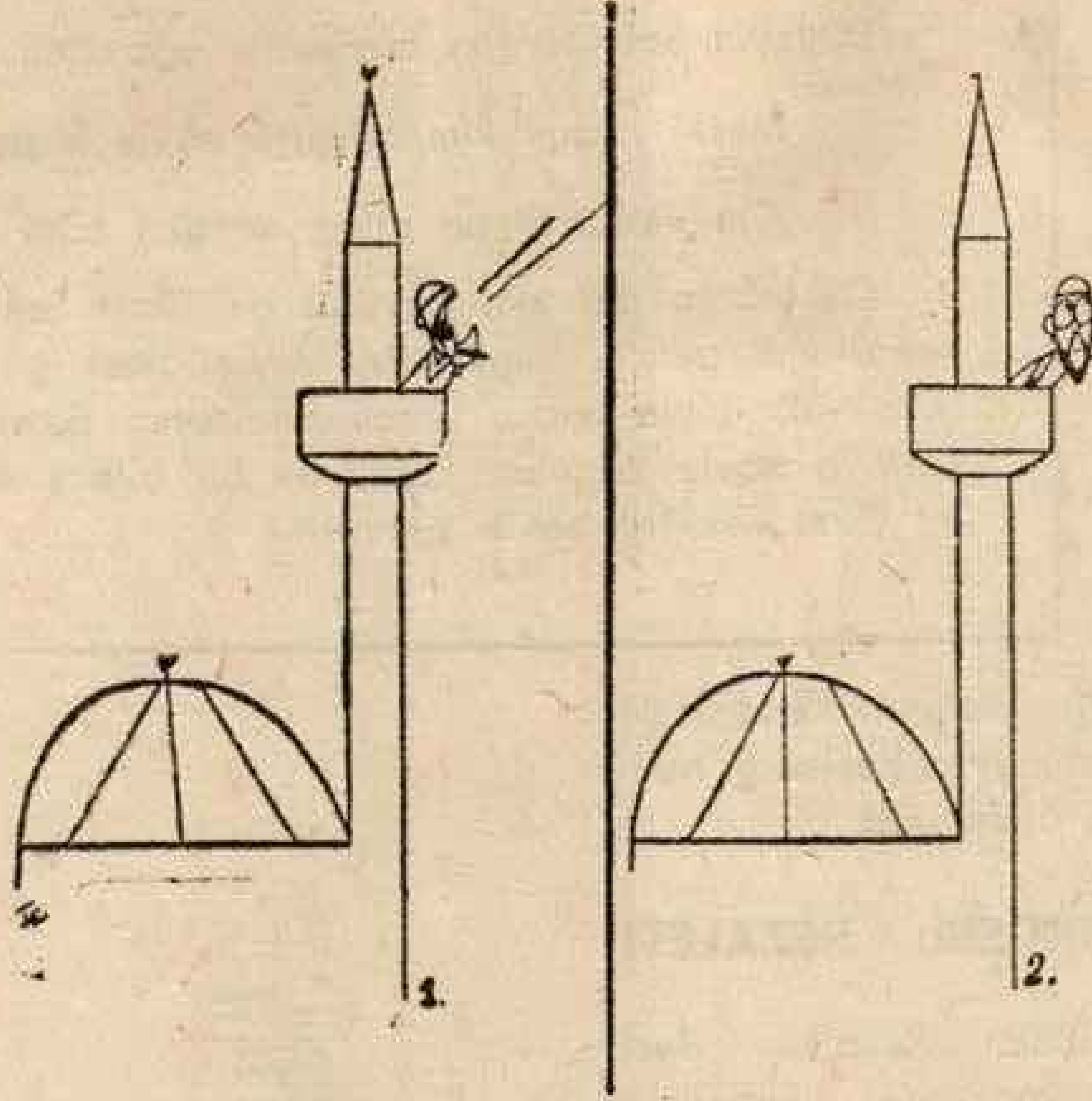
İTİRAF

Geçen gün bir AP'li anlatıyordu :

«— Evi badana ettirelim, dedik. Ne var ne yok, bütün eşyayı salonun ortasına yığdık. Duvarda, bizim Süleyman Beyin büyük boy bir fotoğrafı asılıydı. İncinmesin diye, kendim indireyim dedim çerçeveyi. Aaaa, bir de ne göreyim; Çerçevenin arkası tahtakurusu yuvası haline gelmemiş mi! Tam o sırada da bizim komşu çıkageldi: Ne o beyim, dedi, seninkinin arkası tahtakurusu yuvası mı olmuş?

Tahtakurusuna kızmadım da, inan olsun, işte bu lâfâ kızdım.»

AP'linin bu samimi itirafı karşısında, söyliyecek söz bulamadık.

BİLİYOR MUSUNUZ?

- Bilgin geçinenler, elektrik bilgini Om (Ohm) ilede deli diye alay etmişlerdi.
- İngiliz anatomi bilgini Harvey, 1628'de kan dolaşımını keşfettiğinde, bilgin geçinenlerin şiddetli alaylarına uğramıştı. Hattâ, Paris Bilimler Akademisi, Harvey'in bu keşfini 50 yıl boyunca kabul etmek istemedi.
- Astronomi bilgini Arago —ki 1853'te ölmüştür—, Fransız Bilimler Akademisine, elektrikli telgraf tasarısı üzerinde bir münazara düzenlenmesini önermişti. Akademi üyeleri, böyle bir şeyin önerilmesini bile saçma bulduklarını bildirdiler ve Arago ile doya doya eğlendiler.

Bu haftalık da bu kadar.

TOPLUM — mizah'ın tefrikası olup, ayrıca para ile satılmaz ve pay kuponu dahi yoktur.

Yeniçerilikler

«Lâle devrinde cellâtlar» tefrikamızın Toplum okurlarınca pek beğenilmesi üzerine, adını sonra açıklıyacağımız bir tarihçi—yazarımızın «Yeniçeri Rezalet ve Zorbalıkları» konulu yazısını sunmayı uygun bulduk. Okurlarımızın, bu tefrikamızı da en az «Cellâtlar» kadar beğenerek okuyacağını umuyoruz. Allah sabır versin!»

Yeniçeri ocağının zaptı bozulup da hemen bütün İstanbul esnafı ve bu arada büyük şehrin baldırı çıplak haşeratı ocağa kaydedildikten sonra, şehrin âsayiş ve inzibatından mes'ul yeniçeriler, türlü rezalet, şenaat, ırz ve namus tecavüzleriyle, hattâ şekavetle İstanbul'un altını üstüne getirdiler ki yerınde tâbiri ile bu azgınlıklarının en taşkın devri de, Üçüncü Selim, Dördüncü Mustafa ve İkinci Mahmud'un zamanı oldu ve ocaklarının kanlı bir şehir muharebesiyle yıkıldığı, imha edildiği güne kadar devam etti. Bugünkü polis karakolları, içinde türlü kepazeliğin göz göre göre yapıldığı yerler halini alınca, halkın, Allah'tan başka sığınacak yeri kalmadı. Bu müthiş devirde, birkaç ay kadar, Alemdar Mustafa Paşa «Kırcalı askeri» denilen Rumeli âyanlarının milisleriyle şehre hâkim olup yeniçerilerin gözünü yıldırmış, rezaletleri ayyuka çıkmış bâzı yeniçeri eşkiyasını amansızca tepelemiş, «Sekban» adiyle yeni bir asker ocağı kurmuş, fakat, kendi gaflet ve gururu yüzünden yeniçerilerin âni bir baskınına uğrıyarak ateşe verilen Bâbıâlide intihara mecbur olmuş, meydan gene yeniçerilere kalmıştı.

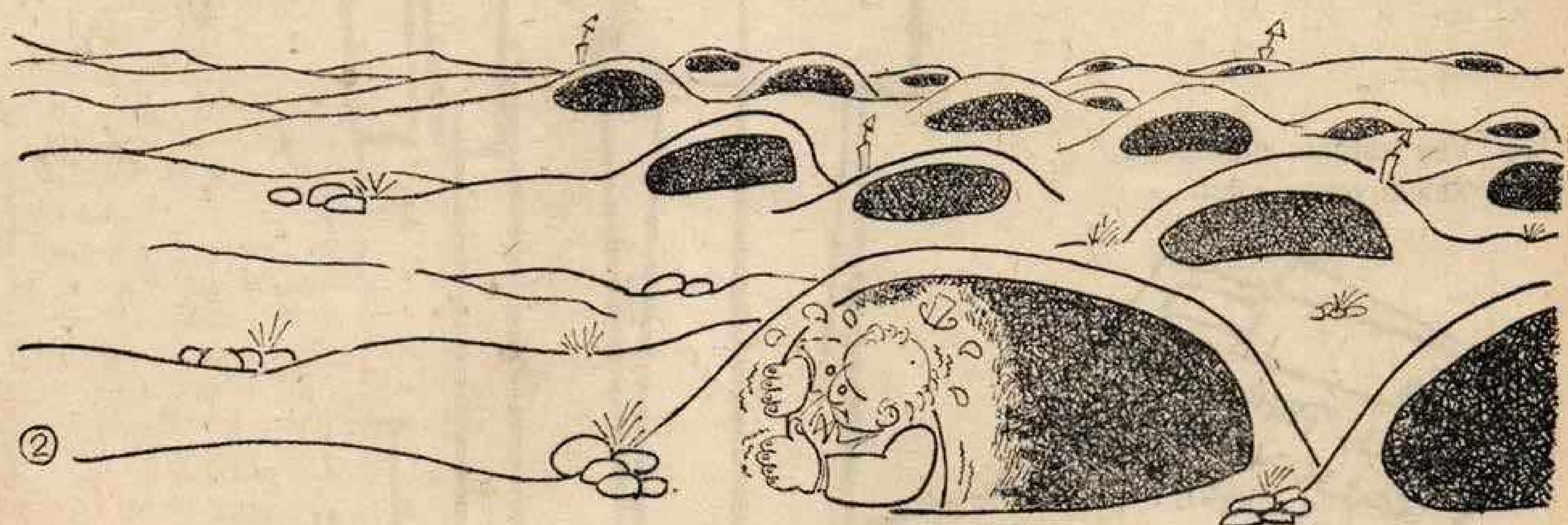
YENİÇERİ KOLLUKLARI :

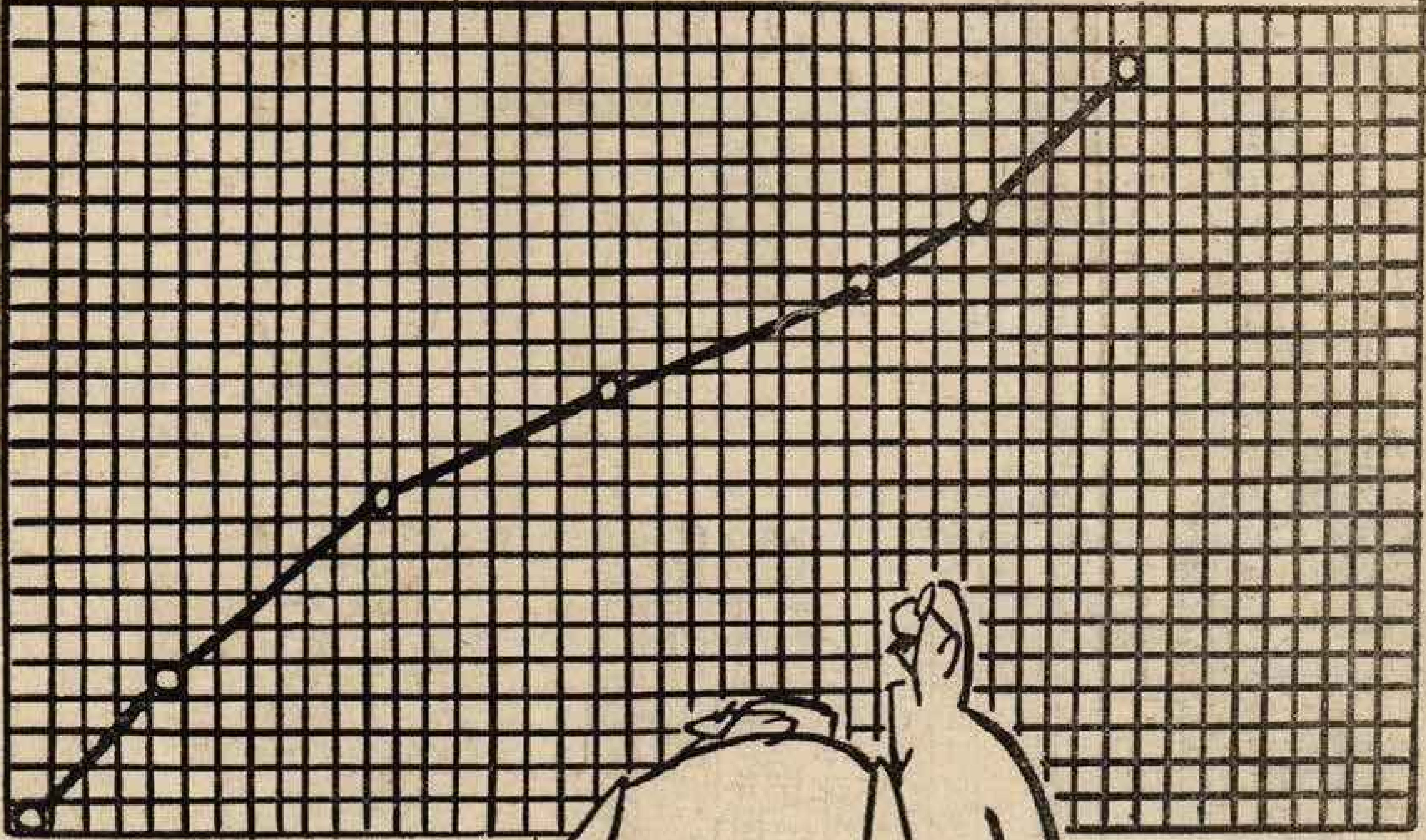
Eskiden, bir kolluk önünden ulemâdan, vüzerâdan biri, veya semtin sevilmiş, sayılmış bir siması geçince, kolluk çorbacısı veya neferleri, eğer kapının önünde iseler, ayağa kalkıp hürmetle selâm verirlerdi. Bahsettiğimiz tuğyan (taşkınlık) devrinde ise, kolluk önünde iskemleler atıp oturan veya hasırlar serip üstüne lâübâliyâne uzanıp yatan yeniçeriler, sabahtan akşama kadar tambura çalar, mâni ve destanlar okurlar, gelip geçene ayağa kalkıp selam vermek şöyle dursun, bilâkis alay ederlerdi. Hattâ, akşam karanlığında ve geceleyin kolluk önünden geçmek gafletini gösteren erbab-ı namusu: *«Senden şüphelendik, buralarda ne dolaşırsın, üstünü arıyacağız!»* diye cebren ve kahren içeri alıp, saat ve kese ve çubuk gibi kıymetli eşyası varsa alırlardı : Soyulan biçare, bunu halâsının (hala değil, kurtuluş, yâni halâs) fidyesi bilip ağzını açmadan giderdi.

(Bundan sonrası hârika! Yeniçerilerin mârifetlerini bir görün de, ağzınız açık kalsın!)

Ercan Akyol.

①

«– Vay canına, amma da hızlı kalkınıyoruz yahu!...»

TURHAN